

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Leona Krčmová

3. ročník

Obor: Vychovatelství

DĚJINY ŠKOLSTVÍ V OBCI ŽALKOVICE

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.

Olomouc

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dějiny školství v obci Žalkovice“ zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Kyselovicích dne 2. 4. 2018

Podpis

Poděkování: Děkuji PhDr. Jitce Plischke, Ph.D. za pomoc při vedení mé bakalářské práce. Poděkování patří též mojí rodině za podporu, které se mi v průběhu tvorby bakalářské práce dostávalo.

Škola:	Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta:	Pedagogická fakulta
Zadávací katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Autor bakalářské práce:	Leona Krčmová
Osobní číslo:	D 15905
Studijní program:	Vychovatelství
Forma studia:	Kombinovaná
Téma bakalářské práce:	Dějiny školství v obci Žalkovice
Téma BP v angličtině:	History of education in the Žalkovice village
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.
Cíl:	Cílem BP je popsat vznik a vývoj vesnické školy v obci Žalkovice od 19. století po současnost a zhodnotit činnost a význam této málotřídní školy pro obec v kontextu s dějinami českého školství. Interpretovat získané poznatky do závěru BP.
Zásady pro vypracování:	Badatelská činnost v archivu, spolupráce s OÚ a ZŠ a MŠ, konzultace s vedoucím BP.
Metody:	analýza pramenů, komparace, syntéza
Literatura:	Viz příloha
Termín odevzdání:	duben 2018

Anotace:	Ve své práci popisuji historii školství v obci Žalkovice. V časové posloupnosti seřazuji informace z kronik od roku 1780 až po současnost. Zabývám se významem malotřídní školy pro obec a pro její obyvatele z hlediska vzdělávání na vesnici a vzájemné interakce obec – škola v minulých stoletích i v současnosti. Dále zpracovávám historii málotřídních škol v českých zemích a charakterizuji málotřídní školu v obci Žalkovice a její specifika.
Klíčová slova:	málotřídní škola, historie obce, školství, obec Žalkovice, specifika školy
Annotation:	In my thesis I describe history of education in the Žalkovice village. I arrange chronicle information since 1780 up to now in time order. This thesis deals with the multilevelled school importance for the village education and with the interaction between the village and the school in past and these days. The thesis also deals with multilevelled schools history of the czech lands and describes multilevelled school in the Žalkovice village and its characteristics.
Keywords:	multilevelled school, village history, education, Žalkovice village, school characteristics

OBSAH

Úvod	6
1 Stručné dějiny českého školství	8
2 Stručná historie málotřídních škol.....	13
3 Obec Žalkovice.....	18
3.1 Informace o obci – popis a poloha obce.....	18
3.2 Spolky v obci.....	19
3.3 Historie obce	19
3.4 Kostel a fara	20
3.5 Významné osobnosti	21
4 Historie školství v obci Žalkovice	25
4.1 Školní léta 1780-1815	25
4.2 Od zřízení samostatné školy až do rozšíření na dvoutřídní roku 1880 (1815–1880).....	26
4.3 Školní léta 1881–1888.....	30
4.4 Školní rok 1892/93 – odloučení Říkovic od žalkovské školy.....	32
4.5 Školní léta 1894–1918.....	33
4.6 Školní léta 1919-1939	36
4.8 Školní léta 1938–1945.....	39
4.10 Historie školy 1971–1989	44
4.11 Mateřská škola	45
4.12 Školní léta 1989 – současnost	46
4.13 Školní družina	49
5 Specifika současné málotřídní školy v Žalkovicích	51
Závěr	58
Seznam použitých zkratk	60
Zdroje.....	61
Archiválie	61
Literatura	61
Jiné zdroje	62
Elektronické zdroje	62
Obrazová příloha	63
Příloha.....	66

„Šťastný je národ, který má hojnost dobrých škol a dobrých knih a o vychování mládeže dobré předpisy nebo zvyky.“

Jan Amos Komenský

ÚVOD

Tento úvodní citát předjímá téma mé bakalářské práce, školství, školu, málotřídní školu na vesnici. Školu spjatou s mým nynějším zaměstnáním, základní školu v obci Žalkovice, kde čtrnáct let pracuji jako vychovatelka školní družiny. Ke škole, k dětem, k rodičům a lidem ze Žalkovic mám blízký a srdečný vztah, neboť Žalkovice jsou sousední obec mé rodné vísce.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je popis vzniku a vývoje školy v obci Žalkovice od 18. století po současnost. V minulém roce uplynulo 80 let od výstavby nové školní budovy a dosud nebyla napsána žádná publikace o historii školy. Práci chci věnovat škole a obci Žalkovice a získané poznatky nabídnout i badatelům v oblasti regionálního školství v okrese Kroměříž.

Dalším cílem v mé práci je objasnění významu a postavení malotřídních škol v našich obcích jako právoplatných členů systému českého školství. Škola na vesnici má velký význam jak z hlediska vzdělávání dětí, tak i z hlediska vlivu na společenský, osvětový a kulturní život v obci. Pro malé žáčky je škola trvalou vzpomínkou na první setkání s učebnicí, s písankou, s počteníkem a s panem učitelem či s paní učitelkou, kteří mu dávali základy vědění pro další život. Málotřídní škola má možnost vytvořit dobré klima, aby na první setkání se školou děti vzpomínali jen v dobrém.

Práce je rozdělena na několik částí. Podklady a informace vychází z archiválií, publikací a odborných knih, které jsem měla možnost studovat ve Státním okresním archivu v Kroměříži, na obecním úřadě a na základní škole v Žalkovicích. V první části stručně shrnuji vývoj českého školství a vývoj malotřídních škol. V druhé části jsem se zaměřila na základní údaje o obci Žalkovice, na její historii a významné osobnosti. Ve třetí části vyhledávám a rozčleňuji písemné záznamy ze školních kronik v časové posloupnosti od roku 1780 až po současnost s ohledem na společenské, politické a kulturní změny v našich zemích. Kroniky se pro mě staly výpovědním materiálem tehdejší doby a záleželo na osobnosti autora, jak dobu ve svých zápisech vyobrazil. Školní kroniky psali učitelé, někteří stručněji, jiní velmi pečlivě a podrobně, ale vždy spíše úředně. Památní knihy obce

psali kronikáři, kteří v některých zápisech projevili i své osobní názory. Poslední část práce je věnována specifikům málotřídních škol promítnutých do žalkovské školy. Interpretací získaných informací a načrtnutím průběhu vzdělávání na vesnici za posledních sto padesát let by moje práce mohla poskytnout ucelený obraz o školství v obci Žalkovice a přispět k větší prestiži málotřídních škol.

1 STRUČNÉ DĚJINY ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ

Z historického hlediska bychom neměli mluvit o školství, ale spíše o prvotním vzdělávání v českých zemích, které k nám přinesli byzantští věrozvěstové Cyril a Metoděj roku 863, které do našich zemí pozval kníže Rostislav. Tito učenci přinesli na Velkou Moravu nejen křesťanství, ale i písmo – hlaholici a položili základy vzdělávání v našich zemích. O existenci škol z oněch dob nejsou dochovány žádné důkazy. Historikové se domnívají, že k výchově mladých kněží byla ustanovena instituce – škola, kde se tito mladí vzdělávali. V době vlády knížete Bořivoje (konec 9. století) vznikaly podobné školy či vzdělávací instituce na Pražském hradě, na Vyšehradě a v Olomouci. Vyučovalo se zde ve staroslověnině.¹

První písemnou zmínku o škole v Českých zemích můžeme vidět v legendě o svatém Václavu, kde se píše, jak kníže Václav byl poslán svým otcem, knížetem Vratislavem do školy. Byla tím zřejmě míněna škola na hradě Budči u Zákolan. Tato škola byla zřízena pro děti knížat a sloužila k výuce křesťanské víry a latinského jazyka.²

V období středověku pak docházelo k zřizování biskupských, farních a klášterních škol. V těchto školách žáci získávali elementární znalosti potřebné k bohoslužebným úkonům. Tyto školy sloužily především církvi k výchově nových kněží.

S rozvojem měst pak dochází i k rozvoji škol městských, tzv. partikulárních, kde se zdělávaly děti měšťanů, obchodníků a řemeslníků. Existovaly městské školy nižší, dvou až tříleté, kde se vyučovalo triviu a školy vyšší, kde se vyučovalo quadriviu.³

Císař Karel IV. byl nejen skvělý politik, který České země povznesl na vrchol tehdejší mocenské Evropy, ale byl to i panovník vzdělaný. Dobře si uvědomoval absenci univerzity v českých zemích, a proto intervenoval papeži Klimentovi VI. žádost o zřízení univerzity v Praze. To se mu roku 1347 podařilo a v dubnu 1348 vydal se souhlasem stavů zakládací listinu, za pomoci které byla v Praze založena univerzita o čtyřech fakultách. Vyučovacím jazykem byla latina a studium trvalo čtyři roky. Založení univerzity přispělo k vyšší vzdělanosti na našem území.⁴

Husitské hnutí, jehož hlavním cílem byla reforma církve, výrazně ovlivnilo výchovu a školství. V počátcích tohoto hnutí byla dokonce omezena činnost univerzity a zanikaly

¹ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 28 - 29.

² ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, 1983, str. 60 - 61.

³ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 28 - 29.

⁴ ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, 1983, str. 63 - 64.

klášterní školy, ale pro rozvoj vzdělanosti nejchudšího obyvatelstva mělo velký význam. Husitství chtělo zpřístupnit elementární vzdělání v mateřském jazyce pro nejchudší vrstvy obyvatelstva a to i ženám a dívkám. Do tohoto požadavku se promítla myšlenka husitství, aby každý dobrý křesťan uměl číst Bibli i bez kněze. Na nižších školách se rozšířilo vyučování v českém jazyce a češtiny samotné, což vedlo ke zvýšení gramotnosti v českých zemích.⁵

Vzdělání jezuité zakládali vlastní školy, střední – latinské a vysoké. Za podpory krále Ferdinanda I. založili v Praze roku 1562 akademii, kde se vyučovala teologie a filozofie. Teologie byla vyučována podle Tomáše Akvinského, ve filozofii byl dáván prostor diskusím.⁶

Z husitských tradic čerpalo školství Jednoty bratrské – bratrské školství. Bratrské školy se dělily na tři druhy: 1. elementární školy působící u bratrských sborů – vyučovalo se čtení, psaní, náboženství a duchovní zpěv; 2. nižší bratrské školy – vyučovalo se elementární učivo a latina; 3. vyšší bratrské školy neboli gymnázia – připravující žáky na univerzitu. Velkou zásluhu na zřizování nižších a vyšších škol měl Jan Blahoslav. Jednota bratrská měla velký význam při vydávání českých knih, které sloužily jako učebnice. V době pobělohorské protestantské školství v českých zemích zaniklo, protože jezuité vyhnali nekatolické učitele do exilu.⁷

Komenského dílo a osobnost netřeba připomínat. Z jeho myšlenek a děl čerpá i moderní pedagogika. V současnosti je inspirací pro mnohé tvůrce školských reforem a inovací ve školství, je stále nevyčerpatelnou studnicí myšlenek a názorů v oblasti pedagogiky, didaktiky, teorie výchovy a vyučování. Po právu můžeme Jana Amose Komenského, tohoto myslitele, humanistu, pedagoga a učenice označit za učitele národů, který změnil školství po celé Evropě.

Velký význam pro české školství mělo i zavedení reformy Marie Terezie, která v roce 1774 vydala Všeobecný školní řád, známý pod pojmem školská reforma. Tento řád zavedl povinnou školní docházku pro děti od 6 do 12 let. Tím bylo stanoveno školní vzdělávání dětí tohoto věku, které mohlo probíhat ve školách nebo doma. Nešlo tedy o povinnou

⁵ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 35 - 36.

⁶ [Http://www.skola.hornihermanice.cz/index.htm](http://www.skola.hornihermanice.cz/index.htm): *Stručné dějiny školství v Čechách* [online]. Dostupné z: <http://www.skola.hornihermanice.cz/dejiny skolstvi.htm>

⁷ ŠTVERÁK, Vladimír *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, str. 102 - 104.

školní docházku. Autorem tohoto školního řádu byl Johann Ignaz Felbinger, kterého si Marie Terezie k tomuto úkolu vybrala, protože si byla vědoma významu základního obecného vzdělání pro svůj lid. Dá se říci, že díky tomuto nařízení a přijetí školního řádu zmizela v českých zemích negramotnost.⁸ Byly zřizovány tzv. triviální školy – většinou jednotřídky a to na vesnicích jako školy filiální a v sídlech far jako školy farní. V těchto školách se vyučovalo v rodném jazyce náboženství, čtení, psaní a počítání. Ve městech byly zřizovány hlavní školy tzv. měšťanky, na nichž se vyučovalo výhradně v jazyce německém, a to latina, dějepis, zeměpis, domácí práce a zemědělství. Také byly zakládány střední školy, jejichž studenti byli připravováni pro práci v manufakturách. Školská reforma přinesla profesionalizaci učitelů, která probíhala v tzv. preparandách. V roce 1773 byl zrušen jezuitský řád papežem Klimentem XIV. Marie Terezie potvrdila jeho zrušení v habsburských zemích ve svých reformách. Jezuitští učitelé byli nahrazeni piaristy a světskými učiteli.⁹

V rámci tereziánských reforem bylo založeno školní vydavatelství učebnic a tzv. vrchnostenský školní patronát, za nějž byli odpovědní bohatí měšťané, kteří budovali nové školy a vybírali učitele. Větší, městské školy tak byly více a lépe vybavené, zakládaly se první školní knihovny a zlepšilo se i postavení učitelů. Horší situace panovala nadále na venkově. Školní budovy tam byly v ubohém stavu, často chyběla podlaha a kromě dětí třídu obývalo i všelijaké domácí zvířectvo. Po roce 1848 správu škol převzaly obecní samosprávy. Od roku 1864 byl povinně volen školní výbor.¹⁰

V období národního obrození bychom měli poukázat na práci venkovských učitelů, kteří svým vlastenectvím přispívali k osvětě, národnímu smýšlení a čelili germanizaci českého obyvatelstva. V této době přikládali buditelé velký důraz na vzdělávání lidových vrstev, na divadlo a na tisk českých knih a novin.

Roku 1869 vyšel nový školský zákon č. 62. Tento zákon prosadili němečtí liberálové vedení dr. Leopoldem von Hasnerem. Byla zavedena povinná osmiletá školní docházka pro chlapce i děvčata. Učivo se na obecných školách rozšířilo o přírodopis, zeměpis, dějepis, měřičství a tělocvik. Povinné vyučování náboženství bylo ponecháno. Všechny

⁸ BÍLEK, Jiří. *Bílá místa české historie 2*. Praha: Euromedia Group, k. s. - knižní klub, 2011, str. 194 - 198. ISBN 978 - 80 -242- 3230 - 0.

⁹ ŠTVERÁK, Vladimír *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, str. 187 - 188.

¹⁰ Radio Praha. <http://www.radio.cz/cz/static/jan-amos-komensky/#skola> [online]. © 1996–2018 Český rozhlas, 2018. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/>

jazyky v zemi si byly rovny. Obecné školy byly zřizovány do okruhu 4 km, kde bylo přinejmenším 40 školou povinných dětí. V každé školní obci nebo v obcích, odkud chodily děti do jedné školy, byla volena místní školní rada. Rada se starala o hmotné zajištění školy a fungovala jako dozorčí orgán. Učitelé byli zaměstnanci státu a vzdělání pro svou profesi učitele získali ve čtyřletých pedagogických ústavech.¹¹

Přijetím Hasnerova školského zákona vznikla rozsáhlá síť základního školství. Povinnost školní docházky po roce 1869 mohly děti naplnit třemi způsoby: v osmileté obecné škole, v osmileté měšťanské škole nebo v pětileté obecné škole a na ni navazujícím tříletém vzdělávání na škole měšťanské. Klasická osmiletá gymnázia a reálná gymnázia představovala středoškolské vzdělávání jako přípravu na univerzitní studium. Na Obchodních akademiích studovali budoucí podnikatelé nebo úředníci. Učitelé díky novému zákonu dostávali pravidelně plat od příslušného úřadu, skončilo vybírání peněz od rodičů. Po roce 1882 mohli žáci absolvovat celé studium v češtině.¹²

Po vzniku Československa roku 1918 zřídila vláda Úřad pro správu vyučování a národní osvětu a byla převzata rakousko-uherská školská soustava. Školství nezaznamenalo žádnou novou školní reformu, která by odrážela principy nového demokratického státu, bylo přijato pouze několik novel. Pro české děti v pohraničí vznikaly české školy, čímž postupně vzrůstal jejich počet. Žáci se mohli vzdělávat v mateřském jazyce. Školy se zbavily vlivu církve, učitelky byly zrovnoprávněny s učiteli. Nejvýrazněji se zapsal v prvorepublikovém období tzv. malý školský zákon z roku 1922, který školskou soustavu nijak neupravoval. Novinkou bylo používání označení občanské školy pro školy měšťanské a zavedení povinného předmětu občanská nauka a výchova. Školství nově vzniklé Československé republiky bylo protknuto mnohonárodnostním charakterem této země. Děti německé byly vyučovány ve školách s německým vyučovacím jazykem, polské děti měly polštinu, slovenské děti slovenštinu a nově byly uznána i židovská národnost a na židovských školách se vyučovalo hebrejštině.¹³

Nacistická okupace a druhá světová válka zasáhla systém českého školství ideologií fašismu a potlačením české národní kultury. Protektorátní ministerstvo školství muselo zachovávat loajálnost k Velkoněmecké říši, přesto mnozí učitelé zařadili do svého

¹¹ ŠTVERÁK, Vladimír *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: SPN, str. 215 - 218.

¹² SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 165 – 169.

¹³ KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, 2008, str. 198 - 201. ISBN 978 - 80 - 247 -2429 - 4.

vyučování ilegální metody a postupy práce v duchu demokratických tradic českého školství. Byly provedeny změny v obsahu a rozsahu učiva, některé učebnice byly vyřazeny, jiné byly zrevidovány. Bylo přistoupeno k reorganizaci základních a středních škol, vysoké školy byly zavřeny.¹⁴

Rok 1945 přinesl konec druhé světové války a českému školství nelehký úkol obnovit náš vzdělávací systém a navázat na demokratické tradice z období první republiky. Byly vydány přechodné učební osnovy. Znovu byly otevřeny vysoké školy. V roce 1948 byl přijat školský zákon, který vytvořil jednotnou školskou soustavu. Tvořila jí škola národní pro děti ve věku 6 až 11 let a škola střední pro děti ve věku 11 až 15 let. Délka školní docházky byla stanovena na devět let. Školský zákon stanovil maximální počet dětí ve třídě na 40, v první třídě na 30.¹⁵

Léta 50. a 60. byla poznamenána ideologickými požadavky tehdejší doby. Prosazoval se vliv tzv. sovětského modelu vzdělávání. V roce 1960 vyšel zákon o soustavě výchovy a vzdělávání, který řešil i regionální správní uspořádání a i ve školství se odrazila tendence centralizace a vznik střediskových obcí. Koncepce střediskového osídlování měla probíhat až do 80. let a výrazně zasáhla do sídelní struktury a do sítě našich základních škol.¹⁶

V roce 1971 vešla v platnost tzv. středisková sídelní soustava. Prakticky znamenala rozvoj větších obcí na úkor malých. V této době se také připravovala nová koncepce pojetí výuky, která vycházela z tzv. rozvíjejícího vyučování. Celoplošně se podle této koncepce začalo vyučovat na prvním stupni ZŠ ve školním roce 1976/1977.¹⁷

Změna politické situace po roce 1989 přinesla také mnoho změn i do oblasti školství. Jeho pilíři se staly nový školský zákon č. 561/2004 Sb. a Národní program rozvoje vzdělávání ve školství (Bílá kniha). Začalo se učit podle nových vyučovacích programů. Ředitelé měli možnost vybrat si projekt Základní škola, Obecná škola nebo Národní škola. Od roku 1993

¹⁴ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 250 - 254.

¹⁵ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987, str. 301 - 305.

¹⁶ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPOKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 23 - 25. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

¹⁷ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPOKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 27 - 28. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

je první stupeň rozšířen o pátou třídu a základní škola je ukončena povinnou devátou třídou. V roce 2002 přešla správa škol pod obecní a krajské úřady.¹⁸

2 STRUČNÁ HISTORIE MÁLOTŘÍDNÍCH ŠKOL

Málotřídní škola je taková škola, ve které jsou alespoň v jedné třídě vyučování společně žáci ze dvou či více ročníků. Organizace výuky na málotřídní škole je náročná pro učitele. Výuku vede tak, aby žáci všech ročníků byli během vyučovací hodiny zaměstnáni. Mezi dvě základní formy vyučování v tzv. odděleních (dnes se již tento termín málo používá) patří přímé vyučování a samostatná práce žáků. Málotřídní školy najdeme i v zahraničí pod označením školy malé, školy smíšené nebo školy kombinované.

Málotřídní venkovská škola má v historii českého školství své právoplatné místo a představuje velký význam především při vzdělávání a osvětě na české a moravské vesnici, kde sehrávala klíčovou roli v době národního obrození jako ochránitelka českého jazyka a nositelka našich kulturních tradic. Pojem „Málotřídní škola“ byl zaveden v roce 1933. Současná legislativa s pojmem málotřídní škola nepracuje. Používá pojem škola tvořená jednou, dvěma či více třídami prvního stupně. V České republice může být málotřídně organizován pouze první stupeň ZŠ.¹⁹

Vznik málotřídních škol můžeme časově zařadit do první poloviny 19. století, kdy se začíná v našich zemích i v Evropě tvořit síť elementárních škol v důsledku zavedení povinné školní docházky.²⁰ Povinnost zřizovat a spravovat školu byla v kompetenci obce a občanů, kteří přispívali učitelům na plat. Majetní penězi, nemajetní naturáliemi. Školy jako samostatně postavené budovy neexistovaly. Učilo se v ledajakém volném stavení. Vybavenost těchto škol byla naprosto nedostatečná, hygienické podmínky nedostačující. Učitelem býval člověk bez potřebné kvalifikace. Starší děti docházely do školy často jen v zimním období, mimo zimu musely vypomáhat v hospodářství. Povinná školní docházka trvala nejprve šest let, po zavedení školského zákona z roku 1869 trvala osm let a většina

¹⁸ MŠMT [online]. ČR, 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

¹⁹ MŠMT [online]. ČR, 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

²⁰ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPOKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 15 - 18. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

venkovských dětí ji plnila na málotřídní škole. Po ukončení pátého ročníku docházely děti na tzv. opakovací hodiny, které byly vedeny po nedělních bohoslužbách. Pro málotřídky platily jiné, redukované učební osnovy. Cílem bylo zvládnutí pouhých základů ve vzdělání.²¹

Po vzniku samostatného Československa do fungování málotřídních škol výrazně zasáhl tzv. malý školský zákon z roku 1922, který nově vymezil počet žáků ve třídách obecných škol, a to takto: ve školních letech 1922/23–1926/27 na 80 dětí a pro školní roky 1927/28–1931/32 na 65 na obecných jednotřídních školách. Na ostatních obecných školách byl počet dětí stanoven na 70. První světová válka a vysoká úmrtnost dětí měla za následek snižování porodnosti a tudíž i snižování počtu žáků školou povinných. V dalším školním roce 1932 - 33 byl počet dětí ještě snížen, u jednotřídních škol na 50 žáků a u ostatních na 60. Nadále byly pro tyto málotřídní školy vydávány zvláštní učební osnovy, v nichž byl krácen vyučovací obsah. Ve společnosti obecně panoval názor, že málotřídky neposkytují dostatečné kvalitní vzdělání a organizačně pokulhávají za ostatními školami. Změny, kterých mohly málotřídky dosáhnout za první republiky, byly přerušeny okupací Československa fašistickým Německem.²²

Poválečná léta přinesla obnovu země, řadu změn a taky takové, které se týkaly i základního školství. Na málotřídkách se vyučovalo v tzv. bězích, kdy se žáci vzdělávali podle společné učební osnovy, která obsahovala učivo všech ročníků, jež tvořili oddělení. Jestliže oddělení tvořily dva ročníky, byla učební osnova rozdělena na dva běhy A a B. V jednom školním roce se vyučovalo podle běhu A, následující školní rok se vyučovalo podle běhu B. Do jednoho běhu bylo vtěsnáno učivo určené pro dva ročníky, tzn. předepsané pro dva ročníky plně organizovaných škol. Pro značné krácení obsahu učiva, které nerozšiřovalo znalosti žáků, bylo od vyučování v bězích pomalu upouštěno.²³ Jedenáctileté až patnáctileté děti se vzdělávaly v tzv. škole měšťanské, tímto výnosem byla zrušena osmiletá škola obecná. Školský zákon z roku 1948 č. 95 Sb. nepřinesl jen zavedení jednotné školy, ale týkal se i úpravy počtu žáků. Zákon stanovil maximální počet žáků ve

²¹VACKOVÁ, Světlana. [Http://www.zs.dritec.cz/](http://www.zs.dritec.cz/): <http://www.zs.dritec.cz/index.php/fotogalerie/8-zs-ms/80-historie-malotridnich-skol> [online]. Dříteč. Dostupné z: <http://www.zs.dritec.cz/index.php/fotogalerie/8-zs-ms/80-historie-malotridnich-skol>

²²ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 311 - 312.

²³MUSIL, Fraňo a Josef SEDLÁČEK. *Naše málotřídní školy*. Praha: SPN, 1964, str. 52 -54. ISBN 14 - 025 - 64.

třídě na 40, v první na 30. Pokud by v jednotřídní škole klesl počet žáků pod dvacet, měla být škola zrušena.²⁴

Zákon o úpravě jednotného školství z roku 1948 stanovil povinnou školní docházku na dobu devíti let. V osnovách se přestal používat název málotřídní škola a začalo se používat termínu škola s menším počtem tříd. Tento zákon se dotkl i kurikula pro základní školství z důvodu zavedení jednotného školství. V málotřídních školách měl každý ročník tvořit samostatné oddělení, ve kterém se vyučovalo dle neredukovaných osnov, ať to byla škola málotřídní či škola plně organizovaná. Jednotné osnovy postavily na stejnou úroveň všechny školy obecné, ale pro učitele z málotřídek to znamenalo velké pracovní nasazení a značné pracovní vytížení. Hledaly se možnosti, jak dostát požadavku jednotných osnov a zároveň pomoci učitelům. Ministerstvo školství vydalo dvě opatření: a) na dvoutřídních školách se spojovaly dva ročníky 1. a 3.; 2. a 4.; 5. ročník se začlenil do společných tříd nebo se osamostatnil, b) bylo zavedení tzv. rozšířeného vyučování – to umožňovalo učitelům jednotřídek, popřípadě dvoutřídek, zvýšení úvazku o 6–10 hodin týdně a tak mohl být sestaven rozvrh hodin, dle kterého mohly být některé předměty pro daný ročník vyučovány samostatně.²⁵

V padesátých letech 20. století se začalo poukazovat na ekonomickou efektivitu primárního školství. Začaly se dávat do poměru počty žáků na málotřídních školách a náklady na provoz těchto škol. Na každé větší vesnici fungovala málotřídní škola. Takové školy byly ponechány pouze tam, kde mohlo plnit povinnou školní docházku minimálně dvacet dětí, které neměly možnost v okruhu 3 km dojíždět jinam. Pro málotřídky se situace opět ztížila v roce 1960 přijetím zákona o střediskových obcích, jejímž cílem byla i centralizace škol do střediskových obcí, kde měly vznikat plně organizované velké moderní školy. Byla snaha zrušit málotřídní školy, kde to bylo možné. V první vlně rušení málotřídních škol měly být jednotřídky. Snahy o zrušení málotřídních škol byly značné, ale vzhledem k vysokému počtu malých obcí, problémům s dopravní obslužností, se stravováním, s mimoškolní činností a nízkou porodností, se nedařilo plánované změny v rušení málotřídních škol tak rychle dosáhnout. Ještě v roce 1970

²⁴TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 23. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

²⁵ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 24 - 25. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

představovaly jednotřídky zhruba 28 % z celkového počtu základních škol. Značné části těchto škol byla udělena výjimka počtu žáků, tj. počet žáků byl nižší než 20.²⁶

Sedmdesátá léta se svojí střediskovou sídelní koncepcí jen pokračovala v nastaveném plánu postupného rušení málotřídních škol. Mnohé školy byly ve vesnicích zrušeny a děti začaly dojíždět do spádových škol, kde vznikaly nové plně organizované školy, ve kterých ve školním roce 1976/1977 začala platit nová koncepce pojetí výuky. Vycházela z tzv. rozvíjejícího se vyučování na základě Vygotského teorie o zónách nejbližšího rozvoje. Povinná školní docházka byla zkrácena z devíti na osm let. Pro málotřídky se zjednodušila organizace I. stupně ZŠ, který byl jen čtyři roky, ale na druhé straně vyvstával problém se zvládnutím obsahu učiva, kdy na prvním stupni ubyl jeden ročník. Nová koncepce výuky a pokračování v realizaci střediskového osidlování venkova zapříčinilo největší vlnu rušení málotřídních škol na českém venkově.²⁷

V průběhu 80. let se započalo s hodnocením nové koncepce pojetí výuky základní školy. Převážně učitelé primárních škol poukazovali na nevýhody této koncepce - na náročnost pro děti intelektově průměrné a podprůměrné. Koncem osmdesátých let se už otevřeně diskutovalo o této koncepci jako o nevhodné a špatné pro naše školství. Upozorňovalo se i na neuvážené rušení málotřídek.²⁸

Rok 1989 přinesl změnu politické situace a nové možnosti i v oblasti našeho školství. Samostatnost obcí pomohla ke zřízení a obnovení asi 300 škol. Byly to převážně málotřídní školy a školy neúplně organizované. První stupeň základní školy byl opět prodloužen na pět ročníků a povinná školní docházka byla v roce 1995 opět stanovena na dobu devíti let.

Koncem let devadesátých se opět mluví o problému ekonomické efektivity málotřídek. Do tohoto problému začaly zasahovat i obce, které se v roli zřizovatelů staly odpovědné za financování investičních a provozních nákladů málotřídních škol. Klíčový se pro tyto školy stal počet žáků 13 na třídu. Z rozpočtu MŠMT dostává škola peníze na třináct žáků na

²⁶ MUSIL, Fraňo a Josef SEDLÁČEK. *Naše málotřídní školy*. Praha: SPN, 1964, str. 177 -180. ISBN 14 - 025 - 64.

²⁷ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 28 - 29. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

²⁸ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 29 - 31. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

třídu, vzniklý deficit způsobený malým počtem dětí dorovnáva školám zřizovatel – obecní úřad. Zaznívají různé ohlasy na dofinancování škol, ale většinou obyvatelé obcí a obecní zastupitelstvo jsou pro udržení školy v obci, jak z hlediska historického – tradice školy, tak z hlediska demografického rozvoje obce – zajištění školní docházky na prvním stupni na vesnici.²⁹

Málotřídní školy od svého vzniku bojovaly s počty žáků, s materiálním vybavením, s prostory, s pedagogickým obsazením, s financováním, se samosprávou a se školskými zákony. Ne jinak tomu bylo i Žalkovicích, kde byla situace podobná jako v celém Československu, po roce 1993 v České republice. O první škole v Žalkovicích zřízené v roce 1870, nemůžeme mluvit jako o málotřídní (pojem málotřídní byl zaveden v roce 1933), ale o škole malé, jednotřídní, zbudované občany Žalkovic, kteří respektovali zákonem stanovenou povinnou školní docházku v Rakousku-Uhersku. Tato typická vesnická škola žila svým životem odrážející politickou, společenskou, hospodářskou a kulturní dobu, pod kterou se měnila i škola. Stále však zůstávala pro žalkovské obyvatele symbolem vzdělanosti a samostatnosti obce. Jako v mnohých vesnicích i Žalkovští bojovali za svou školu a to nejprve v roce 1937, kdy byla postavena nová školní budova s tehdejšími moderními vymoženostmi, na kterou byli v Žalkovicích patřičně hrdí. Další boj za málotřídní školu proběhl po roce 1989, kdy starosta Radomír Pala inicioval na popud občanů znovuotevření školy. Toto snažení přineslo své ovoce a ve školním roce 1991/1992 bylo po patnáctileté odmlce zahájeno vyučování na jednotřídní škole v Žalkovicích.

²⁹ TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie CHALOUPKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010, str. 33. ISBN 978 - 80 - 7315 - 204 - 8.

3 OBEC ŽALKOVICE

3.1 Informace o obci – popis a poloha obce

Obec Žalkovice je typická hanácká vesnice s přibližně 600 obyvateli, kterou najdeme ve zlínském kraji. Nachází se severně od okresního města Kroměříže a východně od menšího města Chropyně v nadmořské výšce 197 m. Žalkovicemi protéká řeka Moštěnka a právě na jejím levém břehu je obec rozpoložena. Okolí vesnice dominuje rovina s úrodnými lány Hané. Na pravém břehu Moštěnky severním směrem můžeme spatřit v krajině malé lesíky, které zpestřují zdejší okolí. Při výjezdu z obce na východ dojedeme na hlavní silnici I/55, která spojuje Kroměříž, Hulín a Přerov, a na dálnici D1.³⁰

Žalkovice patří mezi obce s rozšířenou působností Zlínského kraje - okres Kroměříž. V Žalkovicích má sídlo 18 firem a v této obci je také evidováno 99 živností. Žalkovice tvoří jedno katastrální území. V obci žije k 31. 12. 2016 593 obyvatel, z toho je 297 mužů a 296 žen. Národnost občanů v obci je česká, moravská, slezská a jiná neuvedená. Obyvatelé jsou povětšinou římskokatolického vyznání nebo bez náboženské víry. V obci je 177 domů, z toho 161 obydlených. Žalkovice se mohou pochlubit tím, že děti starousedlíků zakládají své rodiny v rodné vsi, staví si zde domy a v budoucnu zde chtějí žít. Také příliv mladých rodin z města je pozitivním ukazatelem rozvoje této hanácké vesnice.³¹

V současnosti je v obci vybudován veřejný vodovod i plynovod, kanalizace, mateřská škola, základní škola pro první stupeň, veřejná knihovna, kulturní zařízení, tělocvična, víceúčelové hřiště, prodejna potravin i smíšeného zboží a pohostinství. Je zde dobrá dopravní obslužnost a čas dojezdu do větších měst, jako je Přerov a Kroměříž, činí cca 20 minut.

V roce 1994 byly obci Žalkovice schváleny Parlamentem ČR návrhy obecních symbolů, znaku a vlajky, které jsou atributy samostatné obce. Znak tvoří modrý štít se zlatým latinským křížem nad stříbrným stoupajícím půlměsícem. Tento motiv je také převeden do obecního praporu. Do návrhu znaku a praporu promítl heraldik Miroslav Pavlů symboly ze

³⁰ AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí*. Arbor vitae, 2001, str. 706 - 707. ISBN 9788090153417.

³¹ Český statistický úřad (CZ). *Český statistický úřad* [online]. Praha. Dostupné z: www.czso.cz

staré obecní pečeti z roku 1699 a symboly patrona žalkovského kostela svatého Mikuláše.³²

3.2 Spolky v obci

Spolková činnost v obci je bohatá a má dlouholetou tradici. Aktivní činnost zde vyvíjí Tělovýchovná jednota Sokol, Myslivecké sdružení, Český červený kříž, Český svaz zahrádkářů a Sbor dobrovolných hasičů. Všechny spolky pracují za podpory obecního úřadu obce Žalkovice a spolupracují navzájem mezi sebou. Ve velké míře se podílí na kulturní, osvětové a sportovní činnosti obce. Místní škola jsou podporou při konání různých společenských událostí a akcí.³³

3.3 Historie obce

Obec Žalkovice patří k nejstarším moravským osadám. Jméno osady znělo původně Žlkovice dle osobního jména Želek či Žalek, v roce 1550 Žaulkovice a postupným přepisováním dostalo konečného jména Žalkovice. První písemná zmínka o obci Schukowitz (Žalkovice) je z roku 1220. Historie obce však sahá až do doby bronzové. Důkazem jsou vykopávky z roku 1894, kdy bylo nalezeno několik hrobů skrčených koster v okolí Žalkovic. Nížiny v okolí řeky Moravy byly osídleny již dávno před příchodem Slovanů. Dávni obyvatelé těchto míst stavěli své osady ve tvaru půlkruhu, do tzv. okrouhlíce a tento typ půdorysu se zachoval i do doby výstavby kostela, fary a školy, které leží uprostřed půlkruhového půdorysu.³⁴

Do roku 1221 byly Žalkovice zbožím zeměpanským, tj. královským zbožím ve vztahu k hradu v Přerově a právě v tomto roce je moravský markrabí Vlastislav Jindřich daroval prvnímu mužskému klášteru na Velehradě i s polovinou lesa Rasina. Klášter vesnici několikrát zastavil. V jeho držení byla až do roku 1397, kdy klášter, Žalkovice a les prodal za 450 hřiven Lackovi z Kravař na Helfštejně. Byly též prodány nedaleké osady Plešovec a Břest.³⁵

Kolem roku 1500 držel osadu Žalkovice zemský moravský hejtman Jan Kuna z Kunštátu a po jeho smrti přešlo vlastnictví osady na jeho syna Viléma Kunu. Ten kolem roku 1530

³² Obec Žalkovice. *Obec Žalkovice* [online]. Žalkovice: Obec Žalkovice. Dostupné z: <http://www.zalkovice.cz/cz/index.php>

³³ Obec Žalkovice. *Obec Žalkovice* [online]. Žalkovice: Obec Žalkovice. Dostupné z: <http://www.zalkovice.cz/cz/index.php>

³⁴ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

³⁵ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

postoupil Žalkovice a Břest panu Václavu z Ludanic a tím se víska stala nedílnou součástí chropyšského panství až do roku 1615, kdy panství koupil kardinál František z Ditrichštejna. Směnou za Žďárský statek pak panství přešlo do majetku olomouckých biskupů a ve svazku s církevní vrchností setrvalo až do zrušení poddanských vztahů za revoluce 1848-1849. V době kdy chropyšské panství koupil kardinál Ditrichštejn, zrušil v Chropyni gymnázium Jednoty bratrské a odňal fary ve Vlkoši a v Žalkovicích nekatolíkům. Během třicetileté války bylo obyvatelstvo přivedeno ke katolické víře a na fary byli dosazeni katoličtí kněží. Žalkovice spadaly pod duchovní správu obce Břest.³⁶

Před třicetiletou válkou (1618-1648) žilo v obci 50 usedlíků, z toho 13 pololáníků. Během třicetileté války byly moravské vesnice ničeny a pustošeny válkou a sedláci i podaní vedli nelehký život zatížený robotou a daněmi. Roku 1667 se udávalo asi 35 obydlených domů vedle devíti úplně pustých. V roce 1750 bylo v místě 30 pololáníků, 20 podsedníků a 24 chalupníků. K témuž datu byl z řemeslníků uváděn jeden řezník, tři ševci, osm tkalců a jeden kovář. Rychtář nerobotoval. Pololánici i podsedníci museli v určité dny pracovat na panském.³⁷

Hlavním zdrojem obživy obyvatel Žalkovic vždy bylo zemědělství. V roce 1900 z 656 ha obhospodařované půdy činila výměra polí 626 ha, zahrad 14 ha a pastvisek 5 ha. V obci se chovalo 93 koní, 321 kusů skotu a 274 kusů bravu. Obec byla zvláště proslulá chovem hovězího dobytka. Kolem roku 1910 Žalkovice čítaly 110 domů se 700 obyvateli. V dalších desetiletích se jejich počet pozvolna snižoval.³⁸

3.4 Kostel a fara

Kostel v Žalkovicích nechal zbudovat řád cisterciáků z Velehradu již ve 14. století. Místo, kde stávala původní fara, není známo. Před třicetiletou válkou obec neměla duchovní správu, farnost žalkovskou zajišťoval farář z Břestu. Roku 1643 vyplenila Žalkovice švédská vojska a původní dřevěný kostelík i s vískou byl vypálen. Již roku 1647 byl kostelík slavnostně posvěcen. Koncem 19. století dochází k vyfaření z Břestu a je zřízena samostatná duchovní správa. Před první světovou válkou byla založena "Jednota svatomikulášská", která se snažila o výstavbu nového kostela. Nedorozuměním některých farníků byla stavba odložena. Po vypuknutí 1. světové války musely být peníze převedeny

³⁶ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

³⁷ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

³⁸ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

na válečný fond. V letech 1927–1928 je započata generální oprava kostela, který byl vysvěcen v den svatého Mikuláše v roce 1928.³⁹

3.5 Významné osobnosti

Mezi významné osobnosti spojené s obcí Žalkovice patří Josef Vaníček (1847–1907), žalkovský starosta, který vykonával tuto funkci od roku 1889 a svým počínáním se zasloužil o regulaci řeky Moštěnky. Ta páchala každoročně při svém rozvodnění velké škody a občané vyžadovali regulaci tohoto toku. Vaníček, jako starosta, jejich požadavkům vyhověl a za pomoci italských odborníků byl tok Moštěnky v roce 1902–1903 zregulován. V roce 1910 však ani regulace při záplavách nepomohla a Žalkovice byly zasaženy velkou povodní.⁴⁰

Dalším žalkovským rodákem byl Dr. Josef Sumec, elektrotechnik světové úrovně, profesor brněnské české techniky a její rektor v letech 1912–1913. Byl držitelem četných patentů, vytvořil pozoruhodná díla v oblasti hudební akustiky, zejména v ladění klávesových nástrojů. Sestavoval harmonia, u kterých mu byl konzultantem samotný Leoš Janáček. Přispíval do Hudebního slovníku a krátký čas přednášel na brněnské konzervatoři. Miloval svoji vlast a rodný jazyk. U příležitosti obdržení čestného diplomu daroval Žalkovickým 1000 korun na ošacení chudých žáků místní školy.⁴¹

Do Žalkovic zavítal při svých toulkách po vlastech českých také spisovatel Svatopluk Čech, který pobýval na faře a ve stínu stoleté lípy u kostela rád odpočíval. Pamětní deska na této lípě dodnes připomíná událost z léta 1881.⁴²

Nejvýznamnějším rodákem byl bezesporu Jan Ohéral (1810 Žalkovice – 1868 Vídeň), novinář, publicista a propagátor technického pokroku, zejména železnic. Narodil se 21. září 1810 v Žalkovicích do skromné rolnické rodiny. Vystudoval filozofii v Brně, věnoval se literatuře a žurnalistice. Svoji novinářskou dráhu začal jako redaktor kalendáře *Mährischer Wanderer* (Brno, 1830-1859) a současně redigoval český kalendář *Domácí přítel* (Brno, 1845). Ohéral znal a spolupracoval s mnoha moravskými vlastenci 19. století.

³⁹ Obec Žalkovice. *Obec Žalkovice* [online]. Žalkovice: Obec Žalkovice. Dostupné z: <http://www.zalkovice.cz/cz/index.php>

⁴⁰ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

⁴¹ Web archiv. *Internetová encyklopedie dějin Brna* [online]. Praha: Webarchiv [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=761

⁴² Obec Žalkovice. *Obec Žalkovice* [online]. Žalkovice: Obec Žalkovice. Dostupné z: <http://www.zalkovice.cz/cz/index.php>

Redigoval časopis *Moravia* (Brno, 1838-1848), ve kterém projevoval své české vlastenecké smýšlení. Přispíval též do německých novin. Jan Ohéral měl velké národní cítění, které se snažil prosadit svojí novinářskou prací, a to se mu povedlo v roce 1848, kdy byly vydávány první české noviny na Moravě - *Týdeník, listy ponaučné a zábavné* (Brno, 1848-1849). Tento list však zanikl a měl pokračování ve dvou denících - *Moravské noviny* (Brno, 1849-1872) a *Moravské národní noviny* (Brno, 1849-1852), které rovněž z finančních důvodů zanikly.⁴³

V životě Jana Ohérala hrálo velkou roli politické a sociální myšlení, které odráželo tehdejší přelomovou dobu, v níž žil a pracoval. Můžeme v něm vidět novináře, sociálního myslitele, ale i jednoho z aktérů, kteří se podíleli na utváření občanské veřejnosti v českých zemích. Byl politicky aktivní a v revolučním roce 1848 byl zvolen zástupcem do ústavodárného Říšského sněmu za volební obvod Kroměříž. Byl předsedou moravské sekce a podal návrh na utvoření komise pro školské záležitosti. Komise podle Ohérala měla řešit: 1) potřebu zakládání a uspořádání národních škol; 2) založení vědeckého ústavu pro venkovské učitelstvo; 3) uspořádání vyšších učilišť; 4) zlepšení stavu venkovského učitelstva; 5) založení škol pro polní hospodářství. V jeho publicistické činnosti najdeme témata etická, mravní, ekonomická i sociální. Byl autorem několika invenčních návrhů, které by řešily problematiku obecních pracovních ústavů, obecních skladů palivového dříví, chudinských zahrádek a obecních knihoven.⁴⁴

A právě myšlenku obecní knihovny se mu podařilo uskutečnit v Žalkovicích v roce 1832, kdy spolu s Ludvíkem Táborským poskládali sbírku českých knih a nazvali ji „Žalkovskou obecní knihovnou“. Knihovna byla veřejná a Ohéral knihy nejen půjčoval, ale i sám z knih předčítal. Do roku 1842 knihovna fungovala, pak byla úřady zakázána, ale i přesto tato jedna z nejstarších obecních knihoven na Moravě provozovala svoji osvětovou činnost do roku 1849. Roku 1870 byl v obci oficiálně zřízen „Čtenářský spolek.“ Ohéral chtěl zakládat obecní knihovny jako instituce v obecní režii disponující literaturou, kde by byly knihy zapůjčovány za symbolický poplatek či zcela zdarma chudým a knihovny by se staly nástroji vzdělanosti na vesnicích. Knihovna v Žalkovicích se stala vzorem pro zakládání obecních knihoven, jako tomu bylo třeba v Kvasicích.

⁴³ ZEŽULOVÁ, Jitka. Kdo byl žalkovický rodák Jan Ohéral ?. *Žalkovický zpravodaj: Časopis obce Žalkovice*. Obec Žalkovice, 2007, I.(02/2007), str. 5.

⁴⁴ FASORA, Lukáš. Jan Ohéral a počátky moderní brněnské samosprávy 1851-1856. *Časopis Matice moravské*. Brno: Matice moravská, 2010, CXXXIX(2.), str. 47 - 53. ISSN 0323 - 052X.

Po zániku Moravských národních novin odešel Jan Ohéral do Prahy, kde převzal redakci beletristického časopisu *Erinnerungen* (Praha, 1822-1864) a vydával *Prager Morgenpost* (Praha, 1857-1864), čímž se však značně zadlužil. Ve své žurnalistické kariéře pokračoval ve Vídni od roku 1864 a přispíval do novin *Die Presse* (1848-1896) a *Konstituonelle Volks-Zeitung*.⁴⁵

Osobnost tohoto novináře je spojena i s popularizací české literatury, kterou dobře znal. Ocenil Karla Hynka Máchu v souvislosti s českým písemnictvím. Pod pseudonymem Jan Žalkovský psal do časopisu *Obrazy života* redigované Janem Nerudou. Babičku Boženy Němcové přeložil do němčiny. Němcová jeho překlad doprovázený Mánesovými ilustracemi velmi kladně hodnotila, protože se Ohéralovi podařilo ponechat líbeznost originálu i v německém překladu.

Jméno Jana Ohérala však nepatří mezi nejznámější, pokud mluvíme o české společnosti 19. století. Celý život se potýkal s finančními těžkostmi. Částečně si za to mohl sám, svou benevolencí k penězům a svým bohémským způsobem života. Nedostatek peněz ovlivňoval jeho pohled na tehdejší svět i jeho rodinný život. Pomýšlel i na emigraci do Ameriky. Jeho život vyhasl ve Vídni, kdy 22. července 1868 podlehl mrtvici. V Žalkovicích si jej připomeneme vždy, když projdeme kolem obecní knihovny, která nese jméno Jana Ohérala, národního buditele, jehož život zrcadlil tehdejší problémy politické, sociální, hospodářské i národnostní.⁴⁶

Obec Žalkovice je malá vesnice, ale bohatá na svoji historii, která k nám promlouvá z archeologických vykopávek sahajících až do doby bronzové, z archivních pramenů obecních, školních a farních kronik. Ty přináší svědectví o tehdejším životě v obci, protknuté převážně zemědělským způsobem života, zaměřené na obhospodařování půdy v kraji úrodné Hané. Pracovitost obyvatel spolu s vysokou vzdělaností umožnila postupně zvelebovat nejen soukromé majetky, ale i majetek obecní, ku prospěchu všem obyvatelům Žalkovic. Obecní samospráva pečlivě a s rozvahou realizovala díla takového rozsahu, jako byla výstavba nové školy, hasičského skladiště, regulace říčky Moštěnky, komunikace, kanalizace, Sokolovny, sportoviště a jiné. Práce obecní samosprávy vtiskla vzhled obci na dlouhou řadu let a dodnes je zdrojem obdivu následujících generací k jejich vykonané

⁴⁵ ZEŽULOVÁ, Jitka. Kdo byl žalkovický rodák Jan Ohéral ?. *Žalkovický zpravodaj: Časopis obce Žalkovice*. Obec Žalkovice, 2007, I.(02/2007), str. 5.

⁴⁶ ZEŽULOVÁ, Jitka. Kdo byl žalkovický rodák Jan Ohéral ?. *Žalkovický zpravodaj: Časopis obce Žalkovice*. Obec Žalkovice, 2007, I.(02/2007), str. 5.

práci. O kulturnosti a vzdělanosti obce svědčí založení jedné z prvních vesnických knihoven na Moravě a zbudování základní školy. Žalkovice jsou i rodným místem významných osobností jako byli Jan Ohéral, Dr. Josef Sumec a další.

V současnosti patří Žalkovice mezi moderní rozvíjející se obce, které svojí vybaveností, kulturním a společenským životem nabízí svým občanům poklidný a plnohodnotný život na vesnici v dnešní uspěchané, neosobní době. Starousedlíkům i novým občanům pomáhá najít místo k životu a pocit sounáležitosti. Místo kde budou žít, pracovat a vychovávat své děti.

4 HISTORIE ŠKOLSTVÍ V OBCI ŽALKOVICE

4.1 Školní léta 1780-1815

Osvícená panovnice Marie Terezie si uvědomovala nutnost vzdělanosti svých poddaných, a proto učinila své pokrokové reformy v oblasti školství a zavedla v roce 1774 tzv. školskou reformu, která nařizovala povinné vzdělávání doma či ve škole. A již od těchto dob můžeme datovat písemné zmínky o vzdělávání dětí v malé obci Žalkovice. Původně tamní žáci docházeli do farní školy v Břestu, nedaleké to vesnici. Za posílání dětí do školy museli sedláci a podsedníci učiteli platit krejcarý a naturáliemi.⁴⁷

První vzdělávání v obci Žalkovice

Zda platba břestskému učiteli, či touha po samostatnosti vedla v roce 1780 žalkovské a říkovské občany k žádosti ke kroměřížskému děkanátu o zřízení přesporní školy v obci Žalkovice, do které by chodili i děti ze sousedních Říkovic. Než bylo rozhodnuto o samostatné škole, vyučoval privátně děti v Žalkovicích v domku č. 70 František Pobial, rodák ze Skaštic, vyučený krejčí. V roce 1789 bylo žádosti žalkovských občanů vyslyšeno a byla zřízena tzv. učirna v tehdejší domku č. 82, stojícím v místech nynější školy. Do školy docházelo 69 dětí. První oficiální záznam o započatém vyučování v žalkovské škole nacházíme v roce 1801 v *Matrice školní*. V roce 1802 jsou přijaty děti žalkovské (19) a říkovské (8) k vyučování. Vyučujícím byl podučitel Rochus Snášel z Břestu. Tímto rokem začíná pravidelné vyučování, ačkoliv školní matrika byla založena až 1807. Roku 1806 jsou zavedeny první zákony školní pod jménem „Politische Schulverfassung“ a od této doby můžeme mluvit o rozkvětu obecného školství v habsburské monarchii. V roce 1811 je ustanoven šestiměsíční kurz pro vzdělávání učitelů.⁴⁸

Zřízení samostatné školy

Na přímělu podučitele R. Snášela podaly obce Žalkovice a Říkovice roku 1814 žádost na c. k. Gubernium v Brně o povolení samostatné školy a místa učitelského. Žádosti bylo vyhověno 14. září 1815, čímž byla dosavadní škola exkurendní (nouzová) změněna na filiální školu. Místo sekundárního podučitele byl ustanoven samostatný učitel. Obec se zavázala, že školu bude udržovat v dobrém pořádku. Jistinou listinou se zaručila vyplácet učiteli plat ve výši 53 zlatých 20 krejcarů a nějaké naturálie. Školní budova zůstala v domě

⁴⁷ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁴⁸ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

číslo 82. Prvním učitelem byl jmenován již zmíněný Rochus Snášel, který ke svému povolání vykonával i profesi varhaníka v kostele. Vyučování bylo zavedeno denní a polodenní.⁴⁹

Shrnutí

Z tohoto období jsou dochovány první písemné a zaznamenané události o vzdělávání dětí v malé hanácké obci Žalkovice. Všeobecný školní řád z roku 1774, touha po samostatnosti a potřeba vzdělanosti i na vesnici byly hlavní příčinou vzniku žalkovské školy. František Pobial, vyučený krejčí, byl prvním učitelem, který se zhostil nelehkého úkolu vzdělávat vesnické děti. Podučitel Snášel a jeho snahy pomohly k vybudování první filiální školy v obci Žalkovice. Vliv školských zákonů habsburské monarchie a národního obrození byl patrný i na vzdělávání v obci. V roce 1815 byla v Žalkovicích zřízena samostatná škola v domě č. 82 s místem učitele, jímž byl Rochus Snášel. Správu školy převzala obec. Školu navštěvovaly děti ze Žalkovic a Říkovic.

4.2 Od zřízení samostatné školy až do rozšíření na dvoutřídní roku 1880 (1815–1880)

Stav žactva

Roku 1815 bylo zapsáno do školy 88 dítek ze Žalkovic a 51 z Říkovic. Na škole byla provedena generální inspekce roku 1817. Jako učební pomůcky pro první třídu byly určeny tabulky, pro druhou „*Čítanky pro II. třídu venkovských škol*“ a evangelium. Výsledky dětí v letech 1820 až 1830 byly hodnoceny známkami velmi dobrými a dobrými a podle záznamů ze školních matrik v těchto letech navštěvovalo školu v Žalkovicích 144 dětí.⁵⁰

Učitelé

Po smrti učitele Snášela v roce 1833 nastoupil na jeho místo učitel pan Ludvík Táborský. Ještě před příchodem nového učitele Táborského se v Říkovicích začalo pokoutně vyučovat. Říkovští nechtěli děti do Žalkovic posílat, protože nechtěli platit učiteli služné, ani dávat naturálie. Nový učitel vzniklou situaci řešil na vyšších místech a c. k. krajský úřad v Hranicích vydal nařízení, aby říkovské děti nadále školu v Žalkovicích

⁴⁹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵⁰ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

navštěvovaly a služné učitelé vypláceno bylo. Školní budova byla ponechána v takovém stavu jak za učitele Snášela, nebyly provedeny žádné změny a opravy.⁵¹

Pan učitel Ludvík Táborský přešel v roce 1842 na farní školu do Kvasic. Na jeho místo v Žalkovicích byl dosazen podučitel Jan Hlačík, rodák z Kroměříže. Na žalkovské škole působil dvanáct let. Roku 1854 byl učitel Hlačík poslán na farní školu v Rychalticích a na místo učitele v Žalkovicích byl jmenován expositní učitel František Kudla.⁵²

Za učitelování pana Kudly byly provedeny mnohé změny, jak v obci, tak i ve škole samotné. Bylo upraveno služné, naturálie ponechány v původním množství a plat byl zvýšen na 170 zlatých čtvrtletně. Na prosbu učitele Kudly se začalo i se stavebními úpravami školy. Byly zrušeny chlévy, vchod byl přemístěn na jižní stranu od kostela; došková střecha vyměněna za břidlicovou; chlévy byly zbudovány samostatně na dvorku a bylo vyhrazeno i zvláštní místo pro záchod. Celková oprava stála 2000 zlatých.

V roce 1863 bylo iniciováno založení školní knihovny. V nižším oddělení byl vyučován katechismus, známost hlásek, slabikování, čtení, počáteční psaní, počátky počtů. Ve vyšším oddělení se vyučovalo náboženství, čtení rozličného druhu písma, kurentní a latinské písmo, pravidla pravopisná, diktáty, počty z hlavy a písemné počítání.⁵³

Nové zákony ve školství

Rakousko-uherské vyrovnání a politická situace v monarchii v druhé polovině 19. století ovlivněná pruskou válkou vedla k řadě změn, které se týkaly i oblasti školství. Vydáním nového zákona o školách z roku 1868 byl stanoven poměr škol k církvi a byly ustanoveny zemské, okresní a místní školní rady. V roce 1869 byl přijat ještě jeden školský zákon („*Hasnerův zákon*“) o pravidlech ve vyučování na školách obecných s povinnou osmiletou školní docházkou. Vyučovací předměty jsou rozšířeny o přírodní vědy, zeměpis, zpěv a tělocvik. Školní docházka je stanovena od 6 do 14 let. Učitelé a učitelky jsou vzdělávání ve čtyřletých *c. k. ústavech*, je jim přiznána penze, reálné školy jsou přejmenovány na měšťanské školy.⁵⁴

⁵¹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵² Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵³ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵⁴ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Ve školním roce 1870/1871 byla dle nařízení c. k. státního ministerstva zavedena tzv. nedělní opakovací hodina povinná po celý školní rok pro děti třináctileté. Dvanáctileté děti chodily do školy jen v zimním období tj. od 1. prosince do 31. března. Vyučování bylo polodenní a vedl se deník, kde se zaznamenávalo, co se ten den učilo. V matrice školní jsou záznamy psány v němčině, ostatní školní zprávy jsou psány v češtině. Každoročně jsou uskutečňovány inspekce školním dohlížitelem.⁵⁵

Život učitele v 19. století

Život tehdejšího učitele na škole obecné byl nelehký. Mimo vyučování se učitel Kudla věnoval polnímu hospodářství, chovu dobytka, sadaření a přivydělával si i jako hudebník. Svoji zálibu v ovocnářství předával i dětem ve škole, kde je učil roubování ovocných stromů. V roce 1876 František Kudla umírá na mrtvici. Po jeho smrti zakoupila místní školní rada některé školní pomůcky z jeho pozůstalosti, jako třeba vycpaná zvířata aj.

Než oficiálně c. k. školní rada jmenovala nového učitele na škole v Žalkovicích, vypsalá konkurz a prozatímním učitelem byl pak v dubnu 1876 jmenován učitel Jan Kopecký. Konkurz vyhrál z šesti uchazečů učitel Alois Segeth a v červnu byl ustanoven definitivním učitelem při jednotřídní obecné škole v Žalkovicích se služným 500 zlatých, respektive 491 zlatých po odečtení 9 zlatých za užívání polností. S Aloisem Segethem přišel na zdejší školu řád a pořádek. Ještě před začátkem nového školního roku dal do pořádku všechny úřední školní písemnosti, katalogy, ze školní knihovny vyřadil do knihovny občanské svazky nevhodné pro děti. Učitel Segeth školu zveleboval a pozdvíhoval její úroveň. Značně rozšířil pomůcky pro žáky, zakoupil mapy, upravil cvičiště, zřídil šplhadla a hrazdu, inovoval učebnice a písanky, chodil s dětmi na výlety a vycházky. Dokonce v jednom školním roce zorganizoval sbírku pod nazdobeným školním vánočním stromečkem. Tato událost se pak každoročně opakovala.⁵⁶

Návrh a schválení rozšíření školy

Z důvodu každoročně stoupajícího počtu žáků se stále více ozývaly hlasy na rozšíření žalkovské školy. Intervence probíhaly na školních oslavách i při inspekcích ve škole. Učitel Segeth vedl přesné statistiky o stavu žactva. Obec Říkovice také naléhala na úřady ve věci zbudování své vlastní školy, Její žádost však zatím nebyla schválena. Ve školním roce 1879/1880 čítal stav žactva 167 dětí ze Žalkovic a Říkovic. Místní školní rada

⁵⁵ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵⁶ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

pomýšlela na vystavění nové školní budovy, ale vypukly tahanice mezi oběma obcemi o rozpočet této stavby. Nakonec bylo usneseno postavit jen novou učírnu, byt pro podučitele a chodbu. Obecní tahanice ukončilo až rozhodnutí Zemské školní rady a s přístavbou bylo započato v březnu 1880.⁵⁷

„C. K. zemská školní rada u vyřízení zprávy ze dne 5. ledna 1880 čís. 7 rozšíření jednotřídní školy v Žalkovicích povoluje a na této místo nadučitele a jednoho podučitele systemiziruje, avšak uvedení do skutečnosti do onoho času ponechává, až o potřebné školní místnosti, pak školní potřeby a předběžně schváleném rozpočtu o krytí těchto zvýšených výloh postaráno bude a místo podučitelské zkoušeným podučitelem se obsadí.“

V Brně, dne 3. února 1880

Za c. k. místodržitele: Winkler, m/p.

Na nově vzniklé místo podučitele byl vypsán konkurz, který vyhrál učitel Josef Musil. V srpnu téhož roku byl jmenován podučitelem na žalkovské dvoutřídní národní škole. Školní rok 1880/1881 započal dne 5. září 1880 nejen mší svatou, ale i slavnostním svěcením nové školní přístavby. Slavnosti se zúčastnilo mnoho významných lidí např. c. k. zemský hejtman Pompea, který předal klíče od nové školní budovy učiteli Segethovi. Všem přítomným byl představen nový podučitel Musil a celá obec oslavila tuto událost. Následující den začalo řádné vyučování v obou třídách dle rozvrhu hodin. Ke školní docházce bylo zapsáno 103 dětí žalkovských a 49 říkovských. Dekretem c. k. zemské školní rady z prosince 1880 byl jmenován dosavadní učitel Alois Segeth *nadučitelem* při zdejší dvoutřídní škole obecné, zvýšené služné o 200 zlatých ročně mu bylo poukázáno od 1. února 1881.⁵⁸

Během školních roků byly pořádány slavnosti spojené s oslavami různých svátků a výročí celé císařské rodiny. O návštěvě spisovatele Svatopluka Čecha roku 1881 v Žalkovicích píše v Kronice školní pan učitel Segeth. Ukončení školního roku bývalo v měsíci červenci, žákům byly rozdány školní zprávy, byla konána mše svatá a pro děti i dospělé to byla velká sláva.⁵⁹

⁵⁷ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵⁸ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁵⁹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Shrnutí

Zbudování samostatné školy v Žalkovicích mělo velký vliv na rozvoj vzdělanosti v obci samotné i jejím okolí, i když Říkovští nepolevovali ve snahách o zřízení své samostatné školy. Po smrti učitele Snášela vyučovali učitel Tábořský, podučitel Hlačík. Učitel Kudla, který na škole působil 22 let, se také zasloužil o stavební úpravy školní budovy. Velký vliv na rozvoj školství měly přijaté školské zákony např.: Hasnerův z roku 1869, který položil pevný základ k všeobecné vzdělanosti Rakouska-Uherska. Od roku 1886 byly ustanoveny zákonem zemské, okresní a místní školní rady. V roce 1886 získává místo učitele Alois Segeth, který svými pečlivými statistikami pomohl k zřízení dvoutřídní školy a ustanovení druhého učitelského místa v roce 1880, což znamenalo zkvalitnění výuky při tak velkém počtu žáků.

4.3 Školní léta 1881–1888

Organizace školního roku

Po všechny tyto roky začínal školní rok 1. září mší svatou, noví žáci byli slavnostně uvedeni do školy. Veřejně před všemi se četly *pravidla školní* (Školní řád) a děti byly rozděleny do tříd a oddělení. Vyučování v I. třídě bylo svěřeno na přání místní školní rady Josefu Musilovi, ve II. třídě vyučoval učitel Segeth všem předmětům mimo tělocvik. *Zprávy školní* (vysvědčení) byly žákům rozdávány každé čtvrtletí školního roku dle klasifikace. Poslední den školního roku žáci skládali veřejné zkoušky za účasti rodičů, členů školní rady a obecního zastupitelstva. Náboženství vyučoval důstojný pan, některé roky i kaplan.

Běh hospodářský

Od roku 1882 bylo zavedeno i vzdělávání odrostlých chlapců (13–17 let) v rozsahu 20 hodin v tzv. *běhu hospodářském*, jehož účelem bylo vzdělávat hochy v oblasti polního hospodářství. Obec na toto vyučování věnovala obecní pozemek u Moštěnky. Toto vyučování bylo ukončeno závěrečnou zkouškou za účasti představenstva obou obcí, místní školní rady a rodičů. Hodiny vyučoval pan učitel Musil a mzda mu byla vyplacena c. k. *ministerstvem orby*. Pokud bylo přihláшено k tomuto vyučování méně jak deset chlapců, *běh hospodářský* neprobíhal.⁶⁰

⁶⁰ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Žáci a učitelé

Tato léta byla poznamenána i častými úmrtími dětí mladšího školního věku. Byly to smutné události nejen pro rodiče i pro spolužáky. Páni učitelé vždy zorganizovali děti, aby své kamarády k hrobu doprovodily.⁶¹

Učitelé se účastnili okresních školních konferencí, o kterých vedly pečlivé záznamy. Některé roky byly těžké z hlediska financování, a proto se nemohly do školy pořizovat nové pomůcky, pořádat výlety a slavnosti. Již v 19. století byly vydávány normativy na žáka a příjem financí pro školu od *c. k. zemské školní rady* byl závislý na počtech žáků. V letech 1880–1888 byl průměrný počet žactva 150 dětí; z toho žalkovských 100 a 50 z Říkovic. Škola v Žalkovicích byla každoročně navštívena *c. k. okresním školdozorcem*, který v ní prováděl inspekci.⁶²

V roce 1882 složil *podučitel* Musil učitelské zkoušky v Brně a *nadučitel* Alois Segeth byl jmenován *c. k. okresním dozorcem školním* (inspektorem) všech venkovských škol pro okres Kroměříž. Na jaře 1883 odchází ze školy učitel Musil. Na jeho místo nastoupil *kandidát učitelství* Antonín Grundmann z Hulína. Aby *nadučitel* a správce školy Segeth mohl vykonávat funkci okresního inspektora a všechny svěřené povinnosti, byl mu přidělen pomocný učitel Klement David, který vyučoval 2. třídu Aloise Segetha. Učitelé byli ve státní službě, a proto byli dle potřeby neustále přemisťováni a dosazováni do venkovských či městských škol. V roce 1885 nastupuje na místo učitele Davida učitel František Kretz z Letovic. Působí na zdejší škole jen krátce, poté se opět vrací učitel David. V roce 1887 Klement David znovu odchází a na jeho místo je jmenován *podučitel* František Bazalka. V roce 1887 odchází učitel Antonín Grundmann. Taktéž v tom roce byla jmenována dosavadní pěstounka mateřské školky v Ivanovicích slečna Klementina Wiesnerová *učitelkou ručních prací* při zdejší škole s ročním platem 120 zlatých. Místo *podučitele* zůstalo volné. V roce 1888 přichází na místo *podučitele* Ignác Vrecion – učitel s kurzem výuky nevidomých dětí, který absolvoval v Brně. Koncem školního roku je uvolněn z učitelování František Bazalka, příčinlivý a vzorný to učitel podle záznamů z kroniky. Zajímavostí je nařízení *c. k. školní zemské rady* o ukončení školního roku 1887/1888 o dva dny dříve z důvodu předčasných žní vlivem horka a sucha. Pan učitel

⁶¹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁶² Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Dýčka přichází do Žalkovic 1889 a roku 1892 je však z důvodu stížností na jeho nepřiměřené tělesné tresty na žácích přemístěn na výpomoc do Zdounek.⁶³

Shrnutí

Škola byla přeorganizována na dvoutrídni s oficiálním zřízením místa druhého učitele. Na místo druhého učitele byli přijímáni čekatelé na učitelské zkoušky s titulem podučitel jako např.: pan Musil. Alois Segeth byl za svoji dobře vykonávanou učitelskou práci jmenován školním inspektorem. Chod škol byl kontrolován státními úřady, jako i umisťování učitelů na obecné školy. Kroniky jsou toho důkazem. Ze zápisů čteme často měnící se jména učitelů, kteří působili na žalkovské škole. Škola jako nositelka vzdělanosti umožnila v tomto období tzv. běhy hospodářské, které měly poskytnout starším chlapcům odborné vzdělání z oblasti zemědělství.

4.4 Školní rok 1892/93 – odloučení Říkovíc od žalkovské školy

Osamostatnění Říkovíc

Myšlenka o samostatné škole v Říkovících vyplouvala stále na povrch a Říkovští se nevzdávali naděje na zřízení své vlastní školy. Jejich žádosti nebylo vyhověno ani v roce 1889 a žádost byla opět z finančních důvodů zamítnuta. Občané Říkovíc však ve svém boji za *vyškolení* (odloučení) ze Žalkovic nepolevovali a 6. června 1891 jim byla žádost o zřízení samostatné jednotřídní obecné školy v jejich obci *c. k. zemskou školní radou* povolena. Školní rok 1892/1893 začal už jen pro žalkovské děti, kterých v tomto školním roce bylo školou povinných 99, z toho byla 2 děvčata v soukromém ústavu, 2 chlapci ve vyšší škole a 4 na jiné škole. Do školy tedy chodilo 91 žáků. V letní době byli zproštěni návštěvy školy 4 chlapci a 5 dívek.⁶⁴

Odchod učitele Segetha

Jakoby záplavy říčky Moštěnky v roce 1892 a osamostatnění Říkovíc byly předzvěstí špatné zprávy pro žalkovskou školu, která přišla v červnu 1894 v podobě jmenovacího dekretu okresního inspektora Aloise Segetha. Tato listina potvrzovala jmenování pana Segetha na místo ředitele v nově zřízené chlapecké a dívčí měšťanské škole v Hulíně. Tento vynikající kantor byl osmnáct let duší školy, jako první sepsal školní kroniku a zasadil se o dobré jméno školy v Žalkovicích. Na slavnosti v srpnu 1894 byl udělen

⁶³ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁶⁴ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Aloisi Segethovi diplom čestného občanství obce, který mu předal starosta Josef Vaníček. Na místo *nadučitele* byl vypsán konkurz a na místo správce školy po A. Segethovi byl jmenován učitel Karel Hrozek. Alois Segeth jezdí do Žalkovic už jen na inspekce jako *okresní školní dozorce*. Ve své zprávě z roku 1895 se vyjadřuje o uspokojivém působení obou učitelů – nadučitele Hrozka a slečny *industriální učitelky* Klementiny Wiesnerové, která vyučovala ženské ruční práce. V roce 1902 se vdala za zdejšího občana a v kronice už ji najdeme pod jménem Klementina Sumcová. Učitelka Sumcová působila v Žalkovicích až do roku 1918, kdy odešla na penzi ze zdravotních důvodů.⁶⁵

Shrnutí

Roku 1892 je v Říkovcích zřízena samostatná škola, a proto říkovské děti přestávají navštěvovat obecní školu v Žalkovicích. Školu opouští i jeden z nejvýznamnějších žalkovských učitelů pan Alois Segeth. Na místo správce školy a učitele je jmenován Karel Hrozek a na škole se objevuje první žena, slečna Klementina Wiesnerová jako učitelka ručních prací. Zápisy z kronik uvádějí počet 99 dětí školou povinných.

4.5 Školní léta 1894–1918

Organizace školního roku

Školní roky 1894–1918 byly zahajovány jako vždy 1. září slavnostní mší svatou. Nástupcem pana učitele Segetha a správcem školy byl jmenován *nadučitel* Hrozek, který pokračuje i v psaní školní kroniky. Vyučuje první a druhou třídu, náboženství vyučuje pan farář Hammer a slečna Wiesnerová, později Sumcová nadále vede ženské ruční práce. Roku 1896 získává místo druhého učitele František Chodil s platem 400 zlatých ročně. Školní kronika je vedena stručněji. Jsou zapsány záznamy o počtu dětí navštěvujících školu, inspekční zprávy, zprávy o prospěchu a chování. Okrajově jsou zmiňovány události v obci, jako třeba nečekané vylití řeky Moštěnky v roce 1897, kdy jsou učitelé zdejší školy pověřeni sepisováním žádostí o škodách, které záplavy občanům způsobily. V témže roce byl založen Sbor dobrovolných hasičů obce Žalkovice. Velkou událostí byla i oslava padesáti let panování císaře Františka Josefa I. V den konání této oslavy byl svěřen správcí školy a učiteli Chodilovi nově založený „*Jubilejní ovocný sad*“, který se nacházel za kostelem v místě zvaném „*Rybniček*“.⁶⁶

⁶⁵ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁶⁶ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Návrh na výstavbu nové školy

V roce 1904 předkládá *c. k. školní zemské radě* místní školní rada návrh na přístavbu školní budovy, která však byla zamítnuta s doporučením na výstavbu nové jednopatrové školní budovy. K zahájení výstavby však nedochází, v roce 1906 je pouze opraven učitelův byt.⁶⁷

I. světová válka

Učitel Inocenc Vaculík přichází do Žalkovic v roce 1909 a po jednoletém působení v roce 1910 je na jeho místo jmenován čekatel učitelství Vojtěch Motáň. V roce 1914 zasahuje válka i do života školy. Vojtěch Motáň, tento mladý nadějný, pracovitý a všemi oblíbený učitel je téhož roku povolán do vojenské služby a krutost války si vybírá svou daň. Všechny v Žalkovicích zasáhne smutná zpráva o smrti 25letého učitele, který z fronty píše a na žalkovskou školu a ve svých dopisech neustále vzpomíná. Hrůzy války mu dávaly tušit, že se do Žalkovic už nevrátí. Jak bývalo za války zvykem, požádal svého přítele v boji Waissra, o uvědomění Žalkovských v případě své smrti. Vojtěch Motáň padl v srpnu 1915.⁶⁸

Z dopisu Vojtěcha Motáně nadučiteli Karlu Hrozkovi

*„Je mě líto, že není mi dopřáno naposled zajeti si k vám, abych vám znova ústně poděkoval za vaši péči a lásku ke mně, kterou jste mě za každých okolností věnoval. Odjíždím, nevěda, kdy a jak se vrátím, vrátím-li se vůbec, vzpomínati však budu vás vždycky jako na svého nejlepšího přítele a dobrodince. Pro případ, kdybych se snad nevrátil, chci, aby zůstala pomě v Žalkovicích upomínka, věnuji tedy některé mé knihy, vypisuji je knihovně učitelské.“*⁶⁹

Válka je krutá a život daleko od fronty jde dál. Je samozřejmě poznamenán válečnými událostmi a smrtí osmnácti mladých mužů ze Žalkovic. Během války byly v Žalkovicích dvakrát vybrány potraviny pro transport raněných v Hulíně, kde jim bylo jídlo rozdáno.

⁶⁷ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁶⁸ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁶⁹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Byli zrekrutováni koně a část hovězího dobytka. Zabaven byl i prostřední kostelní zvon. Sedláci museli přichystat a odevzdat díl slámy, sena a obilí.⁷⁰

Návrh na rozšíření školy na školu trojtřídní

Ve školním roce 1915/1916 je zaznamenán velký nárůst počtu dětí školou povinných (148), a proto místní školní rada žádá c. k. zemskou školní radu o rozšíření školy dvojtřídní na trojtřídní a této žádosti je vyhověno. Jako trojtřídní škola je vedena škola v Žalkovicích až do roku 1918.⁷¹

Na místo učitele Motáně nastupuje učitel Rudolf Olšanský, který však také musel na podzim roku 1914 odejít na frontu. Na jeho místo je jmenována rodačka ze Žalkovic slečna Františka Dvořáková. Další ženou v pedagogickém sboru žalkovské školy se stává v roce 1917 slečna Anežka Bradíková. Ženské ruční práce nejsou vyučovány z důvodu nemoci učitelky Sumcové. Toto vyučování je znovu obnoveno až v roce 1918, kdy je jmenována *industriální učitelkou* slečna Marie Kristinová.⁷²

Scénář školních let je stejný. Školní rok je zahajován slavnostní mší svatou jako i závěr školního roku. Jsou slaveny jmeniny a narozeniny císaře Františka Josefa. Škola je každoročně kontrolována, žáci jsou přezkušováni před inspektory a místní školní radou. Škola slaví Dětský den, pořádá výlety a slavnosti se sbírkami ve prospěch sirotků po padlých v 1. světové válce a ve prospěch Červeného kříže. Velká bohoslužba byla sloužena v roce 1916, k vyjádření smutku nad skolem jeho veličenstva císaře Františka Josefa I.⁷³

Konec války

Konec světové války znamenal velké politické zvraty v Evropě. Válka změnila mapu Evropy. Snahy českých politiků v exilu po samostatném státě vyvrcholily 28. října 1918, kdy Národní výbor vydal první zákon o zřízení samostatného státu československého. Začíná se psát historie první Československé republiky v čele s prvním prezidentem Tomášem G. Masarykem nazývaným „prezidentem Osvoboditelem“. Vznik samostatného Československa byl učitelstvem národních škol v českých zemích a na Slovensku přijímán s velkým nadšením a s nadějí splnění oprávněných požadavků v oblasti národnostní,

⁷⁰ Obecní úřad Žalkovice (O ú), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

⁷¹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁷² Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁷³ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

sociální, politické a kulturní. I žalkovští učitelé vykonali v listopadu 1918 slavnostní slib učitelstva Československé republiky.⁷⁴

Shrnutí

Smrt mladých mužů, dávky potravin, zrekvírovaná zvířata a kostelní zvon, to byly jen některé ze stop, které zanechala první světová válka v Žalkovicích. Škola dál i přes tyto válečné útrapy fungovala a vzdělávala děti. Dokonce byla kvůli velkému počtu žáků rozšířena v období války na školu trojtřídní. Ve škole vyučovali Karel Hrozek, Klementina Sumcová, učitelé Chodil a Motáš a učitelky Dvořáková, Kristinová a Bradíková. Rok 1918 přinesl konec války a 28. 10. vyhlášení samostatného československého státu v čele s prezidentem Masarykem. Učitelstvo se stalo státními úředníky demokratického Československa. A jak je zaznamenáno v Památní knize obce Žalkovice: „*Splnila se prorocká slova Jana Amose Komenského: Věřímť i já bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí Tvých k Tobě se zase navrátí, ó lide český.*“⁷⁵

4.6 Školní léta 1919-1939

Organizace školního roku

Až do roku 1921, kdy byl na místo Anežky Bradíkové jmenován učitel Josef Kozák, zůstal učitelský sbor nezměněn. V první třídě vyučoval správce školy a řídící učitel Karel Hrozek až do roku 1923, kdy tento obětavý učitel odešel na penzi. Učitelem v první třídě se stal Josef Sedláček. Školu navštěvovalo v průměru 77 dětí.⁷⁶

Pedagogický sbor

Nemalé obtíže přinesl řídícímu školy Hrozkovi tzv. malý zákon z roku 1922, který zrušil dosavadní úlevy ve školní docházce pro starší žáky. Právě kvůli těmto úlevám, docházelo ke slovním urážkám učitelů z řad žáků i jejich rodičů, kteří tento zákon nechtěli respektovat. Tyto konflikty se řešily před místním školním výborem. V září 1924 nastupuje na místo správce školy a řídícího učitele Donát Kajetán Groneš. V žádné kronice není zapsán důvod odvolání řídícího učitele Groneše, ale z moci úřední je v roce 1928 přeložen do Žalkovic učitel Josef Hrabal, aby zavedl pořádky na škole jako prozatímní řídící učitel. V roce 1932 je oficiálně jmenován definitivním řídícím učitelem. Kreslení vyučovala

⁷⁴ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

⁷⁵ Obecní úřad Žalkovice (O ú Žalkovice), Památní kniha, svazek II. 1883–1960. Žalkovice.

⁷⁶ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

dojíždějící učitelka Emílie Facková, která v pozdějších letech ve škole vyučovala I. třídu do roku 1934, kdy na její místo přichází Jaroslav Úlehla.

Obsah vyučování

Učební osnovy věnovaly pozornost i tělesné výchově a občanské výchově, ve které se vyučovalo spořivosti. Dalo by se říct, předchůdkyni dnešní finanční gramotnosti. Od roku 1925 byly vedeny zápisní listy pro budoucí prvňáčky. V roce 1929 kvůli velkým mrazům (až -25°C) byla ministerstvem školství pozastavena výuka na všech školách v Československu. Nové učební osnovy na léta 1930–1932 zavedly rozvrh hodin tak, že prvouka, vlastivěda, reálie a tělovýchova se měly vyučovat v prvních hodinách. Byla nadále rozšiřována školní knihovna, pořizovány mapy a školní pomůcky. Jako školní pomůcka byl zakoupen i šicí stroj.⁷⁷

Mimoškolní aktivity

28. říjen byl vyhlášen feriálním památným dnem Osvobození českého národa. Na počest narozenin T. G. Masaryka se konaly školní slavnosti, které končily či začínaly zpěvem národní hymny *Kde domov můj*. Na oslavách samostatnosti Československa se škola podílela organizováním slavnostních akademií a ve spolupráci s obecním zastupitelstvem byla v roce 1920 uspořádána stromková slavnost sázení *Masarykovy lípy*. Na všech vystoupeních a slavnostech byl připomínán boj za samostatnost československé republiky a boj legionářů. Slavnosti se nesly v duchu národního uvědomění a českých historických a kulturních tradic. Každoročně bylo připomínáno v březnu výročí narození Jana Amose Komenského. Byl nadále slaven Den dětí spojený se sbírkou pro sirotky padlých ve válce. Slavil se Den matek a Den spořivosti. Žáci jezdili na výlety, vystupovali na slavnosti vánočního stromečku a hráli divadelní představení. V prosinci 1935 byli žáci informováni o zvolení nového československého prezidenta, kterým se stal na doporučení T. G. Masaryka Dr. Edward Beneš.⁷⁸

Opět škola dvoutřídní

V roce 1919 byla škola v Žalkovicích ustanovena opět jako škola dvojtřídní kvůli sníženému počtu dětí. Místo učitelky Bradíkové převzal učitel Kozák. Řídícím učitelem je do roku 1923 pan Hrozek, pak je jmenován učitel Donát Kajetán Grones, který školu řídil do roku 1928. Proti své vůli nastupuje na místo řídícího učitele Josef Hrabal. Ruční práce

⁷⁷ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁷⁸ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

začala vyučovat paní učitelka Marie Fentlerová a další ženskou posilou se stala Emílie Facková, kterou v roce 1934 vystřídal učitel Jaroslav Úlehla. S novou republikou přišly i změny ve školství v podobě přijetí nového školského zákona v roce 1922, výukou občanské nauky, zavedením zápisových listů budoucích prvňáčků apod. Období první republiky bylo prodchnuté nadšením ze vzniku Československa, národním uvědoměním, hrdostí a připomínáním naší historie. I mimoškolní aktivity byly zaměřené na významné události českých dějin. Slavil se 28. říjen, narozeniny T. G. Masaryka, sadila se Masarykova lípa a hojně bylo připomínáno výročí narození J. A. Komenského. Obsah vzdělávání a mimoškolních aktivit šel vstříc samostatné, demokratické republice; Rakousko-Uhersko se stalo minulostí.⁷⁹

4.7 Výstavba nové školní budovy

Výstavba nové školy

V roce 1925 byla vybídnuťa místní školní rada, aby předložila co nejdříve vyjádření obecního zastupitelstva k výstavbě nové školní budovy. O stavbě bylo rozhodnuto až v roce 1936, kdy byla podána žádost okresního školního výboru obecní radě na výstavbu nové školy. Jako důvod byl uveden nevyhovující stav staré školy ze zdravotního hlediska. Řešení novostavby bylo rozděleno na učírny a na samostatný domek pro řídícího učitele. Obecní rada rozhodla, aby budova nové školy byla moderní a stala se nejen ozdobou Žalkovic, ale i celého kraje. Za tímto účelem byl vypraven zájezd obecních zastupitelů a řídícího učitele Hrabala do obce Karpentné a Dolních Bludovic, kde byly již nové moderní školy postaveny. Plány připravili pan Jandásek a Kovařík. Stavebním dozorem byl pověřen inženýr Čermák z Přerova. Rozpočet na stavbu byl vyčíslen na 436 000 Kč. V květnu 1937 se započalo s bouráním staré školy, která sloužila 57 let. V prosinci 1937 byla stavba dokončena, pouhých sedm měsíců od započetí stavebních prací. Velká zásluha při budování nové školy je připisována starostovi Josefu Bradíkovi. V době stavby výuka probíhala na obecní radnici, vyučování zůstalo nezměněno – dopoledne se vyučovala 2. třída, odpoledne 1. třída za nezkráceného plánu vyučovacích hodin. Středa byla ustanovena volným dnem.⁸⁰

⁷⁹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸⁰ Obecní úřad Žalkovice (O ú Žalkovice), Památní kniha, 1883–1960, 1960. Svazek II. Žalkovice.

Slavnostní otevření nové školy

Slavnostní otevření a svěcení nové školy bylo 26. června 1938 na počest 20. výročí vzniku samostatného Československa. Pro celou obec to byla významná událost, které se zúčastnili obecní zastupitelé, zástupci školní rady, zástupci okresní školní rady, učitelé, žáci, občané a zástupci církve. Ráno byla sloužena mše svatá a odpoledne se konala samotná slavnost otevření nové školy. Zúčastnění si mohli prohlédnout školu, nové moderní vybavení (sprchy) i učitelův byt. Na chodbách byly vystaveny výtvarné práce žáků. Poté byl v zahradě pana Netopila uspořádán slavnostní koncert.⁸¹

Do nové školy byl jmenován i nový správce školy a tím se od školního roku 1938/1939 stal Emil Semerád, který byl však v květnu 1938 povolán k částečné mobilizaci. Řídícím učitelem byl jmenován učitel Jaroslav Úlehla.⁸²

Shrnutí

Po dlouhých snahách a velkém úsilí se Žalkovským v roce 1937 splnilo přání postavit novou školu, a to v rekordním čase sedmi měsíců. Budova školy byla navržena ve funkcionalistickém stylu, který byl typický pro 30. léta minulého století. Škola po stránce vybavenosti splňovala tehdejší moderní vymoženosti jako třeba sprchy. Na výstavbě školy se podíleli téměř všichni občané. Novou školu stavěli pro své děti i na počest 20. výročí založení samostatného Československa.

Slavnostní otevření nové školní budovy se konalo až na jaře příštího roku, aby se mohly řádné oslavy připravit. Radost z nové školy byla však zastíněna politickými událostmi v republice, kdy v květnu byla vyhlášena částečná mobilizace a v říjnu 1938 pak všeobecná mobilizace na obranu vlasti. Fašismus v sousedním Německu začal ohrožovat naši vlast.

4.8 Školní léta 1938–1945

Mobilizace a okupace

Po vydání zákona o újezdních měšťanských školách z roku 1935 odešli všichni starší žáci na měšťanskou školu v Břestě. Na žalkovské škole zůstali žáci 1. – 5. postupného ročníku. Prezident Beneš vyhlásil 22. září všeobecnou mobilizaci a všichni muži pod 40 let

⁸¹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸² Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

nastoupili k obraně státních hranic. Mobilizace trvala do 1. října do podepsání Mnichovské dohody a odstoupení prezidenta Beneše. Novým prezidentem byl zvolen Dr. Emil Hácha. V těchto pohnutých dnech přišli do Žalkovic mnozí státní úředníci - učitelé, kteří byli odsunuti z obsazeného pohraničí. Mezi ně patřil i ředitel školy z Užhorodu František Stojan, který se nouzově nastěhoval do bytu řídícího učitele a v dubnu okresní školní výbor přidělil na školu jako přespočetnou sílu pana Josefa Přídala ze státní obecné školy v Petžalce. V březnu 1939 byl vyhlášen samostatný Slovenský stát a 15. března téhož roku prezident republiky Dr. Emil Hácha byl donucen přijmout zřízení protektorátu Čechy a Morava. Německo se svými vojsky obsadilo naši zem.⁸³

Pedagogové

V roce 1939 byl učitel Semerád přeložen na školu v Ratajích a na jeho místo byl jmenován učitel Josef Přidal. Druhou třídu vyučoval Karel Hrozek. V těchto letech na škole vypomáhali: kandidát učitelství Josef Chytil, který vedl kurz němčiny pro odrostlé a učitelka Tatiana Kučerová. V roce 1941 dobrovolně odešla učitelka nauk Marie Fentlerová. V květnu 1945 byl na školu definitivně přidělen Konstantin Brada, který pobýval na škole už od roku 1942 jako výpomocný učitel.⁸⁴

Opatření fašistického Německa

Vliv hitlerovského Německa se projevil i v místní škole. Byla provedena revize školních knih a byly vyřazeny učebnice Vrána – Trentner. Žákovské učebnice byly žákům odebrány a uloženy v ředitelně, tam byly upraveny a vráceny zpět žákům. Ve třídách byla začerněna nebo zalepena okna. Žáci sbírali pro Třetí říši starý papír, kovy a léčivé rostliny (ale jen „na oko“, kovové předměty byly uschovány jako například kovová písmena ze školní budovy). Děti měly být nabádány ke zdravení říšských symbolů a ve škole byly připomínány narozeniny Adolfa Hitlera. Členové učitelského sboru vykonali písemný slib Vládě protektorátu. Vládním nařízením v červenci 1941 byly zrušeny místní školní rady. Ve druhém pololetí školního roku 1940/1941 se stal německý jazyk povinným předmětem.⁸⁵

⁸³ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸⁴ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸⁵ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

Zemědělský útulek pro malé děti

Rodičovské sdružení organizovalo Fond pro chudé žáky a zdravotní prohlídky žáků. Okresní školní výbor v roce 1940 žádal obecní zastupitelstvo o zřízení mateřské školy při zdejší škole, ale žádosti bylo vyhověno až v roce 1942, kdy byl v tělocvičně školy zřízen zemědělský útulek pro děti ve věku 2 – 6 let.

Konec války a osvobození

S postupující frontou a s nadějí na konec války se od prosince 1944 němčině už nevyučovalo. Vyučování bylo často narušováno nálety, během nichž se žáci schovávali ve sklepě školy. Ve škole bylo ubytováno kolem třiceti německých vojáků, v učitelském bytě pak dva poddůstojníci, kteří před příchodem fronty odešli. Dne 27. dubna 1945 bylo bombardováno letiště v Bochoři a od té doby bylo vyučování přerušeno až do 14. května 1945. V úterý ráno dne 8. 5. přišlo do Žalkovic první československé vojsko asi s 20 muži z československé brigády, která táhla od Hulína. Obyvatelé naše vojáky srdečně vítali, byly vyvěšovány poschovávané vlajky, u školy se zpívala státní hymna. Do budovy školy byla vrácena do rámců schovaná okna, byl proveden úklid, německé listiny a obrazy byly sneseny a zničeny. Již 1. června byla uspořádána národní veselice, dopolední koncert a krojovaným průvod, který pomohli připravit učitelé a žáci žalkovské školy na počest ukončení války.⁸⁶

Shrnutí

Pro školu a obec opět nastaly těžké časy. Život se změnil v područí nacistického Německa v celé šíři. Ve škole nastaly velké změny: přepisovaly se knihy, některé se pálily, povinně byla vyučována němčina a vše bylo podřízeno nacistické ideologii. Ze zápisu v kronice z roku 1945 můžeme vyčíst postoj učitelů žalkovské školy, kteří po celá válečná léta schovávali státní vlajky, mosazná písmena ŠKOLA, od prosince 1944 se neučila němčina a nepřímo podněcovali žáky k četbě českých knih. Ve školní tělocvičně byl zřízen zemědělský útulek pro malé děti. Rodičovské sdružení stále pracovalo a organizovalo například „Fond pro chudé žáky“ a preventivní zdravotní prohlídky dětí. Ke konci války bylo vyučování přerušeno bombardováním bochořského letiště, ale pár dnů po osvobození bylo opět zahájeno už s příchutí ukončení války a vytoužené svobody.

⁸⁶ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

4.9 Školní léta 1945–1970

Organizace školy

V poválečných letech se snížil počet dětí z důvodu odchodu některých rodin při osidlování pohraničí. Průměrný počet žáků v 50. letech byl 74 žáků. Postupně se stav žactva snižoval. Mateřská škola nadále zůstala v prostorách školy. Náboženství bylo stále vyučováno. Řídícím učitelem byl Jaroslav Úlehla, druhým učitelem byl Josef Přidal. V roce 1950 se stal řídícím učitelem Josef Přidal a bývalý řídící Úlehla zůstal na škole jako učitel do roku 1958, kdy odešel na penzi. Ruční práce vyučovala paní učitelka z MŠ Kočišová. Učitelka Alena Razzková nastoupila na školu v roce 1958 a po tříletém působení na její místo přichází učitelka Eva Hrubanová, následně Marta Černínová a v roce 1964 začíná na škole učit učitelka Libuše Zbranková. V roce 1967 odchází na penzi ředitel školy Josef Přidal a ředitelem školy se stává Zdeněk Jedlička.⁸⁷

Jednotná škola 1948

V roce 1948 uzákoněním Jednotné školy byl učiněn rozhodný krok k socializaci a k zrovnoprávnění, a tím měl být umožněn přístup ke stejnému vzdělání pro všechny složky národa. Od 1. 9. 1948 se stává obecná škola národní školou s 5 postupnými ročníky, měšťanská škola se stává střední školou, do které přichází každý žák do 15 let. Členové učitelského sboru vypomáhali často bezplatně na místech MNV, v radách i při správách obce. V padesátých letech při škole pracovala Pionýrská skupina. Učitelé v Žalkovicích a Kyselovicích byli sdruženi v závodní organizaci se sídlem v Žalkovicích. Bylo založeno SRPŠ.⁸⁸

Mimoškolní aktivity

Učitelský sbor konal za spolupráce s rodičovským sdružením obecné a mateřské školy četné besídky v místní Sokolovně. Byl nadále slaven 28. říjen, Den matek, MDŽ, mikulášská a vánoční nadílka, později Děda Mráz vytlačil Ježíška. Na počest vítězství nad fašistickými vojsky byla vysázena Lípa svobody. Byly pořádány výlety. V zimních měsících se ve škole šily hanácké kroje. Učitelé vedli po vyučování divadelní a recitační kroužek.⁸⁹

⁸⁷ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸⁸ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁸⁹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

Školní pomůcky

Pořizování pomůcek bylo schvalováno ONV a MNV. S povolením na použití školního fondu mohl být na školu pořízen radiopřijímač, projektor Almo na úzký film. Promítáním filmů se nejen oživovalo vyučování, ale promítačka byla využívána i při veřejném promítání, které se uskutečňovalo každou neděli v místním pohostinství. Ve vyučování byly vzpomínány významné dny tehdejší doby: 28. říjen, 31. říjen - Den spořivosti, VŘSR, únorové události 1948, narozeniny J. V. Stalina a Klementa Gottwalda, Svátek matek, upálení mistra Jana Husa. 28. březen 1956 je celostátně ustanoven Dnem učitelů. Školu navštěvoval lékař, který zde prováděl pravidelné zdravotní prohlídky. Poprvé, v roce 1960 byly rozdány školní pomůcky a učebnice dětem zdarma a začal se používat název Základní devítiletá škola, 1. až 5. ročník v Žalkovicích.⁹⁰

Škola a JZD

Školní život byl velmi úzce spjat s životem na vesnici a jeho hlavní činností – zemědělstvím. Žáci ve věku od 10 let pomáhali v boji proti polním škůdcům. Sbírali chrousty, nosatce, ničili zámotky housenek a pilně obhospodařovali školní i obecní sad, kde se podíleli na výsadbě nových ovocných stromků. Učitelský sbor uzavřel patronát s místním JZD.⁹¹

Školní rok 1968-1969

Školní rok 1968/1969 byl poznamenán celkovou politickou situací v Československu. Mezi občany i pedagogy panovala vypjatá atmosféra zapříčiněná vstupem vojsk Varšavské smlouvy na naše území jen pár dnů před zahájením nového školního roku. Až po nějakém čase se situace uklidnila a chod školy pokračoval v zajetých kolejích. Učilo se, vedly se pedagogické rady o prospěchu a chování žáků. Zahájení a ukončení školního roku se neslo v duchu slavnostních projevů, kdy žákům byl připomínán význam socialistické školy.⁹²

„Žáci a žákyně se dobrovolně zapojili do budování socialismu.“ Takové heslo se razilo na všech školách v Československu tehdejších let. Ani žalkovská škola nebyla výjimkou. Zákonem z roku 1948 o jednotné škole stala se škola obecná školou národní s pěti postupnými ročníky, kde byly vzdělávány děti od 6 do 11 let. Pojem málotřídní škola byl vypuštěn a nahrazen slovem škola s menším počtem tříd a obsah učiva postavil všechny

⁹⁰ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁹¹ Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

⁹² Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

školy obecné na stejnou úroveň. V roce 1960 se začal používat název ZDŠ, 1. až 5. ročník v Žalkovicích. Učitelé byli angažováni v místní samosprávě, v kultuře a ve sportovních oddílech. Budování socialistické společnosti bylo prosazováno ve všech sférách společnosti ve městě i na venkově. Kolektivistické myšlení, rovnoprávnost pro všechny a spolupráce – to byly ideologické myšlenky, které naplňovaly obsah učiva, výuku i mimoškolní aktivity, jakými bylo založení Pionýrské organizace na škole v Žalkovicích.

4.10 Historie školy 1971–1989

Organizace školy

Současná kronika školy popisuje školní léta od roku 1971. Školní roky 1971/1972 a 1972/1973 byly vždy slavnostně zahajovány československou státní hymnou, poté promluvil k žákům ředitel školy Zdeněk Jedlička. Žáci se pak rozdělili do svých tříd, kde dostali všechny učebnice a školní potřeby zdarma. Od roku 1971 začali žáci pátého ročníku navštěvovat ZDŠ v Břestu. Dle záznamů v kronice, to přispělo ke zkvalitnění práce učitelů. Do žádné třídy nechodili žáci tří ročníků. Školu navštěvovalo 32 žáků čtyř ročníků. První třídu vyučoval ředitel Z. Jedlička (1. a 3. ročník) a druhou třídu s 16 žáky vyučovala paní učitelka Z. Zbranková (2. a 4. ročník). Nikdo neměl neomluvené hodiny. Klasifikace odpovídala vědomostem a dovednostem žáků. Idea socialismu se projevovala i ve školství, kdy větší pozornost měli učitelé věnovat dětem z dělnických a rolnických rodin. Probíhalo doučování nebo individuální péče o tyto žáky. Učitelé vedli osobní listy žáků a pedagogické deníky. Ředitel Jedlička psal školní kroniku.⁹³

Škola a náboženství

Ve škole probíhaly tzv. týdenní výchovné besedy se žáky, kde učitelé vysvětlovali dětem jednotlivé body školního řádu. Tyto besedy byly směřovány k vědeckoateistické výchově dětí a měly být prevencí před nežádoucím chováním. Do náboženství chodilo dvacet žáků. Škola nesla ateistické myšlení, což se nelíbilo některým věřícím rodinám a vznikl rozpor mezi výchovou v rodině a školou. To mělo za následek v roce 1972 zhoršení kázně některých žáků – měli neomluvené hodiny, které vedly k udělení ředitelských důtek. Celý spor mezi rodinami a vedením školy vyvrcholil kritikou, pomluvami a fyzickým napadením ředitele Jedličky. Vše se vyřešilo v srpnu 1972 vzájemnou domluvou mezi

⁹³ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

panem Jedličkou, odborem školství a MNV přeložením ředitele Zdeňka Jedličky do Zborovic na tamní ZDŠ.⁹⁴

Mimoškolní aktivity

V mimoškolních aktivitách se škola účastnila různých soutěží, brigád i veřejných kulturních a sportovních akcí. Soutěžilo se ve sběru léčivých rostlin a ve sběru papíru. Pedagogové se aktivně zúčastňovali veřejného, politického a kulturního života v obci, byli členové různých komisí. Aktivně pracoval ředitel Jedlička i paní učitelka Zbranková v TJ Žalkovice. Vedli cvičení žactva a dospělých v Sokole. Při škole pracovalo SRPŠ, které pořádalo zábavy, výlety a táboření pro děti.⁹⁵

Ukončení činnosti ZŠ

Posledním ředitelem před zrušením žalkovské málotřídní školy se stal v roce 1973 pan Jiří Šimík, který zde působil tři roky. V roce 1976 přešlo české školství na novou koncepci vzdělávání a základní školství bylo soustředěno vlivem centralizace do spádových obcí. Tímto počinem bylo ukončeno i vzdělávání na malotřídní škole v obci Žalkovice a žáci začali v novém školním roce 1976/1977 dojíždět na ZDŠ do Břestu.

Tato léta jsou i ve školství odrazem budování socialistické republiky, pomáháním dětem z dělnických a rolnických rodin a vštěpováním vědecko-ateistického názoru na svět, proti kterému stál názor mnoha křesťanských rodin v obci. Postupné prosazování střediskové koncepce vesnických škol mělo za následek v roce 1976 zrušení málotřídní školy v Žalkovicích i přes značný nesouhlas zdejších obyvatel.

4.11 Mateřská škola

Po zrušení výuky na málotřídce budova školy neosiřela, ale byla nadále plně využívána k předškolnímu vzdělávání dětí. Mateřská škola v přízemí budovy školy byla oficiálně zřízena roku 1945 (v roce 1942 byl zřízen zemědělský útulek) a to v místnosti, ve které probíhaly do té doby hodiny tělocviku. Od roku 1964 byl zřízen celodenní provoz, správa mateřské školy se osamostatnila a ředitelkou byla jmenována paní Jiřina Bazalková. Nejprve byl provoz mateřské školy bez možnosti stravování. Až po osamostatnění správy MŠ byl zorganizován dovoz stravy z Břestu. V průběhu let se střídalo personální obsazení. V roce 1977 odešla do důchodu ředitelka Bazalková a novou ředitelkou byla jmenována Jana Vránová. Téhož roku nastoupila na místo učitelky paní Jana Neradilová, rodačka ze

⁹⁴ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

⁹⁵ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

Žalkovic, které se v pozdějších letech stala ředitelkou mateřské školy. Na počátku 80. let z důvodu nárůstu počtu dětí bylo zřízeno další oddělení mateřské školy a jako učitelka zde začala pracovat paní Věra Skopalová, která v mateřské škole působí dodnes. V tomto období převzalo provoz MŠ JZD Rozvoj Hulín. Díky tomuto správce byla budova školy plynofikována. V roce 1990 přešla správa mateřské školky pod Obecní úřad Žalkovice. V devadesátých letech byl průměrný počet 26 dětí navštěvujících mateřskou školu.

Současná MŠ

V současnosti se počet dětí snížil a v mateřské škole je k předškolnímu vzdělávání zapsáno 21 dětí ve věku 2,5 až 7 let. Mateřská škola je součástí subjektu Mateřská škola a Základní škola Žalkovice. Ředitelkou je Mgr. Dagmar Tesaříková. Vzdělávání v mateřské škole probíhá v souladu se zřizovací listinou a je zajišťováno dvěma kvalifikovanými pedagogickými pracovnicemi podle ŠVP, který je platný od 1. září 2007. Školka využívá k předškolnímu vzdělávání přízemí školní budovy s hernou, ložnicí, šatnou, školní jídelnou a sociálním zařízením. Mateřská škola a Základní škola úzce spolupracuje ve výchově a vzdělávání dětí. Pořádají společné akce a pedagogičtí pracovníci se snaží o vytváření dobrých podmínek pro předškolní a základní vzdělávání dětí navštěvujících mateřskou školu a základní školu v Žalkovicích. Vzdělávání v jednotřídní mateřské škole je realizováno dle třídního vzdělávacího programu, který vychází z cílů stanovených ve Školním vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání s motivačním názvem „Objevujeme svět pro život“ se začleněním prvků Daltonského plánu. Předškolní děti mohou navštěvovat kroužek angličtiny. Velká pozornost je zaměřena na prevenci vadné výslovnosti a na rozvoj komunikativních dovedností dětí. Mateřská škola je neoddělitelnou součástí systému vzdělávání v obci a tvoří základní kámen při vzdělávání žalkovských dětí.⁹⁶

4.12 Školní léta 1989 – současnost

Znovuotevření školy v roce 1991

Rok 1989 je v naší historii zapsán jako rok velkých politických změn, které v listopadu téhož roku vyvrcholily pádem komunismu v Československu. Do života celé republiky přinesla sametová revoluce mnoho změn. S demokracií přišla i myšlenka na znovuootevření malotřídní školy v Žalkovicích, podporována obecní samosprávou v čele se starostou Radomírem Palou a hlasy občanů. Po patnáctileté odlce se podařilo 1. září 1991 zahájit

⁹⁶ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika mateřské školy, 1964–2017. Žalkovice.

výuku 1. a 2. postupného ročníku se 14 žáky a učitelkou Marií Brabcovou, pozdější ředitelkou školy. Výuka probíhala v pohodě, v těsné spolupráci s rodiči a obecním úřadem, který nově otevřené škole věnoval velkou pozornost a nemalé finanční prostředky.⁹⁷

Rozšíření školy na dvoutřídní

Již v následujícím školním roce byla otevřena druhá třída. Třídní učitelkou byla ustanovena Petra Procházková – Ovečková, která v Žalkovicích působila až do roku 2004. Ve školním roce 1992/1993 bylo vzděláváno 21 žáků 1. – 3. postupného ročníku základní školy. Obnova činnosti školy se ukázala jako krok správným směrem k vzdělávání dětí v obci. S navazujícím ročníkem a s přibývajícím počtem žáků byly ve škole od roku 1994 již vzdělávány čtyři postupné ročníky ve dvou třídách. Do pátého postupného ročníku základního vzdělávání dojížděly děti na Základní školu do Břestu. Náboženství vyučoval pan farář Konečník. V roce 2001 opouští Žalkovice ředitelka Marie Brabcová. Do funkce ředitelky školy byla jmenována ve školním roce 2001/2002 Mgr. Eva Bednaříková z Hulína, která na žalkovské malotřídní škole působila až do roku 2004. S přibývajícím počtem žáků nastávala i poptávka ze strany rodičů o zřízení školní družiny, která by zajišťovala mimoškolní vzdělávací a odpočinkové aktivity pro děti. Provoz školní družiny byl zahájen ve školním roce 2003/2004. Průměrný počet žáků malotřídní školy v Žalkovicích za léta 2001–2004 byl 26 dětí.⁹⁸

Mimoškolní aktivity

Znovuotevření školy přineslo nejen cestu pro místní děti k vzdělávání na prvním stupni, ale i bohatou mimoškolní činnost, na které se škola podílí. Škola jako nositelka osvěty a kultury na vesnici navázala na historické tradice. Pořádá živé betlémy, besídky ke Dni matek, besedy, výlety, divadelní představení, školy v přírodě a sportovní utkání. Za výbornou se dá označit spolupráce s rodiči, obecním úřadem, hasiči a Sokolem Žalkovice. Za zmínku stojí vzpomínka na olympiádu malotřídních škol kroměřížského regionu v červnu 2003, která by neproběhla bez pomoci obecního úřadu, dobrovolníků z řad rodičů, ČČK a místní TJ. Olympiády se tehdy zúčastnilo 344 dětí z deseti malotřídních škol regionu Kroměříž. Děti soutěžily v atletických disciplínách, v malé kopané a ve vybíjené. Při škole byl zřízen počítačový kroužek a probíhala zde výuka soukromé Základní umělecké školy D – music z Kroměříže.⁹⁹

⁹⁷ Obecní úřad Žalkovice (O ú Žalkovice), Kronika obce Žalkovice, 1960–2012. Žalkovice.

⁹⁸ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

⁹⁹ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

Nový pedagogický sbor

V dubnu 2005 byl vypsán obecním úřadem konkurz na místo ředitele základní školy v Žalkovicích. Novou ředitelku a třídní učitelkou 3. a 4. ročníku ve druhé třídě se ve školním roce 2005/2006 stala Mgr. Dagmar Tesaříková. Pro 1. a 2. postupný ročník v první třídě se stala třídní učitelkou Mgr. Jarmila Antošová. Do školní družiny nastoupila paní vychovatelka Leona Krčmová. Právní subjektivitu jako příspěvková organizace nabyla škola 1. lednem 2005 zápisem do rejstříku škol a školských zařízení MŠMT. Zřizovatelem této organizace je Obec Žalkovice. Malotřídní škola má vzhledem k malému počtu žáků udělenou výjimku a platy pedagogických pracovníků jsou dofinancovávány obecním úřadem. Průměrný počet v letech 2005–2017 byl 20 žáků.

ŠVP ZŠ Žalkovice

Školní rok 2006/2007 byl ve znamení vytváření a zpracování Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání dle možností a podmínek školy. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen ŠVP ZV) s motivačním názvem „Učíme se pro život, aneb čemukoliv se učíš, učíš se pro sebe“ byl uveden do praxe ve školním roce 2007/2008. V tomto ŠVP ZV jsou zapracovány i různorodé metody a formy vyučování, které se úspěšně dají aplikovat na výuku v málotřídní škole. Jednou z těchto metod je vyučování s daltonskými prvky, navazující na předškolní vzdělávání v žalkovské mateřské škole. V této metodě je u dětí rozvíjena samostatnost, spolupráce a zodpovědnost. V roce 2012 byla škola vybavena interaktivními tabulemi s dataprojektorem v rámci zapojení do programu „EU peníze školám“ – tvorba digitálních učebních materiálů. Úpravou ŠVP je věnována pozornost i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a žákům nadaným.¹⁰⁰

Materiální a technické podmínky

Materiální a technické podmínky jsou velmi dobré. Škola je vybavena pomůckami, učebnicemi, učebními texty a výukovými programy na PC. Počítačová síť je rozvedena do všech učeben i do školní družiny. Pokud finanční prostředky dovolují je zlepšováno školní prostředí obnovou žakovského nábytku v učebnách a školní družině. Každý žák má moderní výškově nastavitelnou lavici a židličku. Samozřejmostí je v každé třídě hrací kout s kobercem, který slouží k výuce a relaxaci dětí.

¹⁰⁰ Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

4.13 Školní družina

Součástí základní školy je i školní družina, která zajišťuje výchovně – vzdělávací činnost, zaměřenou na mimoškolní aktivity ZŠ. Na přelomu století se stále více se ozývaly hlasy rodičů k obecnímu úřadu a vedení školy na zřízení školní družiny, a proto ve školním roce 2003/2004 byla otevřena školní družina při ZŠ Žalkovice. Vychovatelkou byla paní Jarmila Cvečková. Družina má svoji krátkou historii, kterou píše i moje třináctileté působení na zdejší škole, kam jsem v roce 2005 nastoupila jako vychovatelka. Největším problémem školní družiny byly její nedostatečné prostory. Nejprve byl provoz kombinován ve školních třídách v budově školy a v obecním pečovatelském domě, kde byly vyhrazeny prostory pro činnost školní družiny. V roce 2014 byly provedeny částečné úpravy školního domku č. 82 a provoz ŠD byl ve školním roce 2014 /2015 přesunut do jeho prostor, čímž družina získala své zázemí a dostatečné prostory pro svoji činnost.

Činnost školní družiny

Školní družina zajišťuje výchovně – vzdělávací činnost zaměřenou na mimoškolní aktivity ZŠ. Naše družina má jedno oddělení a poslední léta školní družinu navštěvují všichni žáci 1. – 4. ročníku Základní školy v Žalkovicích. Činnost školní družiny vychází z ŠVP ŠD, který je tematicky zaměřen na kalendářní rok, události během školního roku a na aktuální témata týkající se života dětí a školy. Školní družina umožňuje žákům opravdu pestrý program, prostřednictvím kterého mohou děti rozvíjet své znalosti, schopnosti, kompetence a dovednosti. Kromě pravidelné činnosti pořádá různé projekty a jednorázové příležitostné akce, o které je veliký zájem ze strany rodičů a veřejnosti. Za zmínku stojí tradiční Světýlková cesta, Drakiáda, Cesta za pokladem, Sběr papíru, Mikulášská nadílka, Vynášení zimy atd.

Náplní výchovně vzdělávací činnosti ve školní družině je vytvoření prostoru a vhodných podmínek pro rozvoj osobnosti každého dítěte, jeho zájmů a potřeb. Každé dítě je individualitou a činnost školní družiny je může vhodně doplňovat při jeho rozvoji. Proto se v naší školní družině snažím rozvíjet sebepoznávání každého dítěte, respektovat jeho zájmy a potřeby různorodou činností z oblasti esteticko-výchovné, pracovní, sportovní, společenské, přírodovědné, jazykové a komunikační. Činnost je zaměřena na smysluplné využití volného času dětí, na rozvoj schopností a dovedností dítěte a v neposlední řadě na objevování a sebepoznávání toho, v čem je dítě dobré a pomáhat mu v jeho rozvoji. Tyto cíle pomáhá uskutečňovat ŠVP ŠD. Převažuje forma hry a zábavy. Vychovatelka podporuje a učí děti empatii, toleranci a vzájemné pomoci. Školní družina se snaží vytvářet

příjemné prostředí, kde převažuje vzájemné pochopení, dobrá nálada a kde děti mohou trávit část dne po vyučování, kdy chápeme funkci školní družiny jako mezičlánek základního vzdělávání a výchovou v rodině.

Aktivity školy

Základní škola a mateřská škola Žalkovice zpestřuje školní život různými aktivitami. Mezi tradiční akce školy patří slavnostní zahajování školního roku s pasováním prvňáčků a ukončování školního roku za přítomnosti rodičů a starosty obce. Závěr školního roku patří i „maturitě čtvrtáků“, kteří se loučí s žalkovskou školou a přechází do pátého ročníku na školu v Břestě nebo v Kroměříži. Den slabikáře je událostí hlavně pro prvňáčky, kterým je slavnostně předáván slabikář za přítomnosti rodičů i prarodičů. V období adventu škola připravuje malý vánoční jarmark pro veřejnost a nemalou měrou se svým kulturním vystoupením podílí na programu rozsvěcování vánočního stromu v Žalkovicích. Dny otevřených dveří se staly samozřejmostí a každý rodič, občan či přítel školy se může v tyto dny podívat do vyučování, na práci učitelek, na školní prostředí a zažít klima naší málotřídní školy.

Vesnické zvyky a tradice škola a školka zachovává v podobě průvodu „Vynášení Zimy“ a ve velikonočních dílnách, kde si mohou rodiče spolu s dětmi vytvořit velikonoční kraslice a dekorace. Ekologické aktivity se promítají do akcí jako je jarní úklid obce a sběr starého papíru ke Dni stromů a ke Dni Země. Den matek je oslaven veřejnou besídkou pro všechny maminky a babičky, pro které si děti ze školky a školy pod vedením pedagogů připraví pásmo básniček, tanečků, písniček a malý dárek, nejen pro své maminky a babičky, ale i pro všechny ženy – matky, které se na vystoupení přijdou podívat. Den dětí pořádá Sokol Žalkovice a školní družina i školka přispívají svými vystoupeními. Šibřinky, Drakiáda a Světýlková cesta jsou oblíbené akce, kterých se rádi zúčastňují mnozí obyvatelé Žalkovic. Tyto akce jsou organizovány ve velmi dobré spolupráci s SDH a Sokolem. Velký počet zúčastněných svědčí o oblibě těchto akcí, které obohacují kulturní a společenský život v obci.

5 SPECIFIKA SOUČASNÉ MÁLOTŘÍDNÍ ŠKOLY V ŽALKOVICÍCH

Jedním z cílů mé práce byla i obhajoba málotřídních škol v naší školské soustavě jako právoplatných členů poskytující plnohodnotné vzdělání dětem. Pro objektivnější závěry jsem si dovolila udělat svoji mikrosundu, abych lépe popsala jeden z cílů mé práce.

Informace pro závěry týkající se kvality výuky a dostatečného vzdělání na málotřídní škole mi poskytly rozhovory s bývalými žáky žalkovské školy ve věku 18 – 30 let. Při neformálních rozhovorech se skupinou 20 bývalých žáků jsem zjistila následující: Na žalkovské škole v 1. – 4. ročníku získali žáci velmi dobré znalosti, které rozvíjeli ve vyšších ročnících základního vzdělávání. Byli dobře připraveni především z matematiky a jazyka českého. Málotřídní škola jim dala dobrý základ pro jejich další úspěšné vzdělávání. Z oslovených dvaceti mladých lidí má vysokoškolské vzdělání polovina dotazovaných, středoškolské vzdělání má sedm z nich a tři jsou vyučeni.

K vytvoření reflexe o naší škole jsem požádala rodiče současných žáků o vyplnění malého dotazníku týkajícího se žalkovské málotřídní školy (viz Příloha).

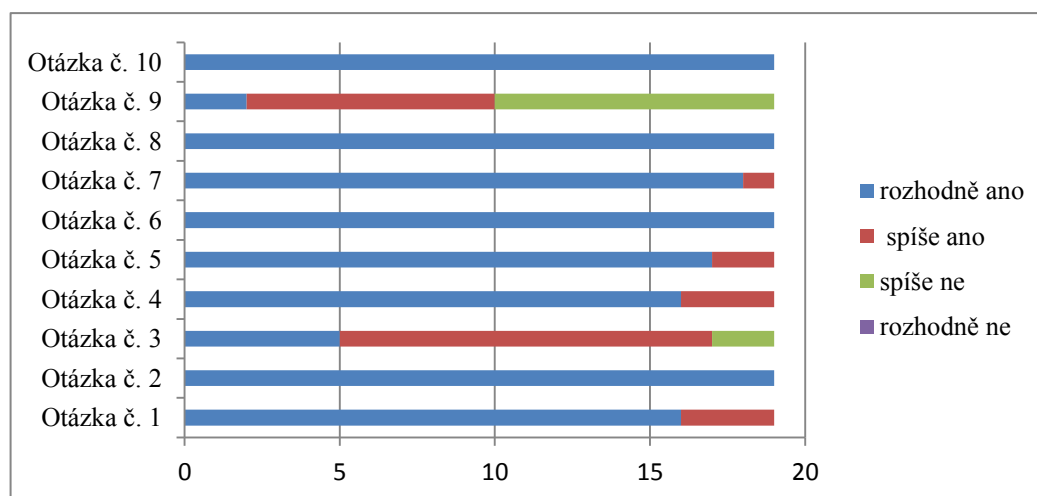
Celkový obraz školy, do kterého patří klima školy, vzdělávací a výchovné činnosti školy, pedagogové, organizace školního života a mimoškolní aktivity, jsou přijímány rodiči v pozitivním světle. Všichni mají dostatek informací na webových stránkách. Rodiče jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování na třídních schůzkách a na konzultačních hodinách. Školská rada se pravidelně schází, projednává a schvaluje školní záležitosti a informuje zřizovatele školy – Obecní úřad Žalkovice. Na otázku, zda jsou rodiče rádi, že jejich dítě navštěvuje ZŠ v místě svého trvalého bydliště, všichni rodiče odpověděli ano.

Na rodičích je rozhodnutí, zda přihlásí své dítě k povinné základní docházce na málotřídní škole v místě bydliště nebo jej nechají cestovat na školu někam do města s vidinou lepšího či kvalitnějšího vzdělání. Respektuji závěry PPP, která doporučí rodičům vzdělávání jejich dítěte v plně organizované škole, aby úspěšně zvládli nástup do školy a plnění školních povinností. Nesmírím se však s názorem, kdy pouhá ješitnost a tvrdohlavost rodičů odsuzuje děti k dojíždění.

Tabulka č. 1: Odpovědi rodičů na dotazník – viz příloha

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
Otázka č. 1	16	3	0	0
Otázka č. 2	19	0	0	0
Otázka č. 3	5	12	2	0
Otázka č. 4	16	3	0	0
Otázka č. 5	17	2	0	0
Otázka č. 6	19	0	0	0
Otázka č. 7	18	1	0	0
Otázka č. 8	19	0	0	0
Otázka č. 9	2	8	9	0
Otázka č. 10	19	0	0	0

Graf č. 1: Grafické vyhodnocení odpovědí dle dotazníku – viz příloha

Z uvedeného grafu a malého dotazníkového šetření vyplývá, že škola je veřejností přijímána velmi pozitivně, vzdělávací a výchovné činnosti jsou v souladu s ŠVP žalovské školy, který je zaměřen na rozvoj žáků k samostatnosti, spolupráci, otevřené komunikaci, tvořivosti, toleranci a k řešení problémů. Informační systém a otevřenost školy vytváří kladný vztah mezi školou a zákonnými zástupci žáků. Můžeme říci, že škola přispívá k posilování kladného vztahu dětí k vzdělávání, ke škole, k obci, rodině a vrstevníkům.

Specifika málotřídní školy

- Málotřídky mají svoje specifika, ke kterým patří bezesporu malý počet žáků ve třídě a ten umožňuje větší pozornost pedagoga k dítěti. Větší pochopení osobnosti žáka, jeho znalostí, předností i nedostatků.
- V malém třídním i školním kolektivu se lépe komunikuje a žáci mohou otevřeně mluvit o tom, co je trápí, zajímá nebo z čeho mají radost.
- Málotřídka vytváří „rodinné prostředí“, které je důležité pro vstup dítěte do základní školy z hlediska formování sociálních kontaktů s dospělými i vrstevníky.
- Lepší komunikaci málotřídní škola nabízí i ve vztahu rodičů a školy. Učitel zná mnohdy i rodinné zázemí a sociální podmínky rodiny.
- Pedagogové na málotřídní škole mají zvýšené nároky na přípravu vyučování, chystají vyučovací hodinu pro dva ročníky.
- Málotřídní školy mají vyšší finanční náklady na jednoho žáka než školy plně organizované a mají často nedostatek finančních prostředků.
- Málotřídky mají malou prestiž v podvědomí veřejnosti, málo se o nich a jejich práci mluví.¹⁰¹

Výhody žalkovské málotřídní školy se projevují v tzv. rodinném prostředí, které je klidné a příjemné pro děti, které nemusí hned ráno utíkat na autobus s aktovkou na zádech. Malý počet žáků a to, že součástí ZŠ je i MŠ umožňuje pedagogům sledovat vývoj dětí již v MŠ, znát jejich dovednosti, vědomosti, zájmy a při nástupu do první třídy tyto vlastnosti nadále rozvíjet. V případě dětí se zvláštními vzdělávacími potřebami je předškolní diagnostika velmi přínosná pro nastávající žáčky, rodiče i pedagogy.

Ve škole nezvoní. Začátek a konec hodiny se přizpůsobuje potřebám vyučujícího i žáků. Netřeba spěchat při dokončování úkolu či vysvětlování probíraného učiva. V pondělí ráno je věnováno několik minut rozhovoru na koberci o prožitém víkendu. V malém a známém kolektivu se nebojí rozhovoru ani ostýchavější žáci.

Menší počet dětí a zaměstnanců školy umožňuje lepší komunikaci mezi všemi na škole. Žáci v pohodě komunikují s učitelkami, s vychovatelkou i s paní školnicí a vytvářejí si kladné vztahy k dospělým. Mohou s nimi otevřeně, bez zábran hovořit. Malý počet žáků je pozitivní na utváření a navazování vztahů mezi dětskými skupinami vrstevníků. Pomoc

¹⁰¹ ZORMANOVÁ, Lucie. Problematika malotřídních škol. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19727/problematika-malotridnich-skol.html/>

starších dětí mladším se stává samozřejmostí a vede starší k zodpovědnosti. Mladší děti se pak učí od starších.

Kladný vliv má malotřídní škola i na adaptaci našich prvňáčků, na školní prostředí a na vstup do první třídy. Jak již bylo napsáno, přichází ze školky, která je v přízemí školní budovy a děti nemají problém s orientací ve škole a znají i pedagogický sbor ZŠ. Navazují kladné vztahy se svými spolužáky ve třídě, ale i se žáky třetího a čtvrtého ročníku.

Všechny malotřídní školy v ČR disponují malým pedagogickým sborem. I naší malotřídní škole je malý kolektiv pedagogických pracovníků, který spolu komunikuje a spolupracuje. Malý počet učitelů znamená, že někteří učitelé učí nejen svoji třídu, ale i třídu druhou a znají dobře žáky.

Nevýhoda malého pedagogického sboru nastává v případě nemocnosti kantorů nebo při vybírání dovolené mimo prázdniny. Těžkosti se zastupováním nastávají i v případě vysokoškolského studia některého pedagogického pracovníka.

Velkým problémem pro každou malotřídní školu jsou finanční prostředky. Provozní – od zřizovatele, který se snaží škole zajistit dostatečné finance z různých dotačních fondů na velké akce typu fasáda, nová střecha, kanalizace či přístavba nové jídelny. Mzdové - na platy pedagogických i nepedagogických pracovníků zasílané krajem dle normativů na žáka.

Ruku v ruce s financemi jde i materiální a prostorové vybavení školy, školky a družiny. Základní škola a mateřská škola Žalkovice má školní zahradu, kterou by bylo potřeba revitalizovat a vybudovat v ní bezpečné herní prvky. Na projektu obnovy školní zahrady spolupracuje škola s obecním úřadem, který nechal zpracovat projektovou dokumentaci. Škola nemá tělocvičnu a pro hodiny tělesné výchovy využívá Sokolovnu TJ Žalkovice.

S rostoucími nároky na IT technologie je naše počítačové vybavení již zastaralé a nedostatek finančních prostředků nedovoluje jeho výměnu.

Školní družina má dostatečné prostory. Ty by si však zasloužily modernizaci a obnovu. V budoucnu by mohla třída školní družiny sloužit jako kmenová třída pro pátý ročník, který nebyl na škole zřízen právě z důvodu chybějících prostor pro pátý postupný ročník základní školy.

Každá škola, i ta naše malotřídní vytváří minimální preventivní program jako nástroj prevence k odhalení patologických jevů ve škole. Prevence patologických jevů je zahrnuta do většiny vyučovaných předmětů. S dětmi jsou pořádány besedy na téma šikana, styk s cizími osobami, rasismus, drogy, krádeže a ochrana zdraví. Družina i třídy mají zavedeny schránky důvěry. Na malých školách, jako je ta naše, se sociálně patologické jevy snáze odhalují. Převážně je řešeno jen neplnění školních povinností, jako je zapomínání a používání vulgarismů. Škola vytváří příznivé klima a je v úzké komunikaci s rodiči.

Málotřídka svými spojenými ročníky a organizací výuky učí děti samostatnosti. Práce ve třídě se dvěma ročníky je náročná především z hlediska přípravy učitele. Děti ve spojených ročnících často pracují ve skupinkách, učí se vzájemné pomoci a hledání řešení problémů. Když se pedagog věnuje druhé skupině, první pracuje samostatně. Samostatná práce vede děti ke kompetenci řešení problémů a rozvíjí jejich samostatné myšlení. Daltonské vyučování je učiteli zařazováno do výuky alespoň dvakrát do měsíce.

Je práce učitele povoláním nebo posláním? Často o tom vedu vášnivé debaty se svými přáteli. Podle mého názoru je posláním. A na málotřídní škole toto tvrzení platí obzvlášť. Ze zápisů z kronik je možné zjistit, že na škole v Žalkovicích pracoval vždy úzký kolektiv učitelů. Z toho lze usuzovat, a charakteristiky málotřídních škol to potvrzují, že práce učitele na málotřídce je velmi náročná na přípravu vyučovací hodiny a na samotnou výuku spojených ročníků. Počet pedagogických pracovníků, učitelů je dán počtem tříd, u nás tedy dvě třídní učitelky, z toho jedna vykonávající funkci ředitelky školy. Na dobírání úvazku ředitelky nastupuje vychovatelka školní družiny, která vyučuje výchovy a prvouku. Přijetím zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních, však na mnohých málotřídkách došlo k vážným problémům, kdo tyto částečné úvazky bude učit, protože většina vychovatelek byla z těchto pozic nekvalifikovaných učitelů sesazena. Je těžké získat na pracovní pozici učitele, který má dojíždět do školy na pět hodin týdně. To je případ i na naší škole, kdy vychovatelka nadále vyučuje tyto hodiny jako nekvalifikovaný pedagogický pracovník.

Pro efektivnost výuky se sestavuje rozvrh hodin, kdy je současně vyučován jeden hlavní předmět pro oba ročníky. Nižší ročník získává nové informace, vyšší ročník si učivo opakuje spolu s výkladem učitelky, která tak získává i zpětnou vazbu o znalostech žáků.

Přímé vyučování, tzv. frontální výuka je jednou z forem vyučování na naší málotřídní škole, kdy má učitelka možnost okamžitě působit na žáky a získávat zpětnou vazbu. Vzhledem k malému počtu žáků může pedagog ihned zjistit, zda žáci probírané učivo pochopili a všemu rozumí, protože žáci mají dostatek prostoru verbálně se vyjádřit. Na málotřídní škole je přímé vyučování náročnější než na škole plně organizované. Učitelka musí mít připravenou hodinu pro oba ročníky a střídát přímé vyučování se samostatnou prací žáků. Učitel musí mít hodinu připravenou a promyšlenou z hlediska organizace výuky.

Výuka spojených ročníků přináší svá pozitiva nejen v opakování a upevňování již naučených poznatků, dovedností a vědomostí, ale rozvíjí i vztahy mezi dětmi, kdy starší se dostávají do role „učitelů“ a mohou mladším například zkontrolovat práci a ti se učí vzájemné toleranci a pochopení.

Kladný vliv má malotřídní škola i na adaptaci našich prvňáčků na školní prostředí a na vstup do první třídy. Jak již bylo napsáno, přichází ze školky, které je v přízemí školní budovy a děti nemají problém s orientací, znají i pedagogický sbor ZŠ. Navazují kladné vztahy se svými spolužáky ve třídě, ale i se žáky třetího a čtvrtého ročníku. Nemají strach ze starších spolužáků.

Jako hlavní mimoškolní činnost naší málotřídní školy je uváděna výchovně – vzdělávací práce školní družiny, která nabízí rozmanité činnosti k trávení volného času dětí navštěvujících školu. Zřízení školní družiny mělo velmi kladný ohlas u rodičů i u dětí, které družinu rádi navštěvují.

Budoucnost málotřídních škol je v osídlování venkova, které v posledních letech zažívá renesanci. Hlavně na vesnicích ležících nedaleko větších měst a nabízejících novým obyvatelům klid, pohodu, čerstvý vzduch, život mezi lidmi a plnou občanskou vybavenost obce, ke které patří i škola. Samosprávy vesnic v této osídlovací vlně vidí svoji budoucnost v podobě zvýšeného počtu obyvatelstva, které by jim v příštích letech mohlo poskytnout záruku životaschopné vesnice.

Mnohé obecní úřady jako zřizovatelé málotřídních škol obnovily po roce 1989 řadu svých škol, které byly v 70. letech minulého století uzavřeny. Znovuotevření těchto málotřídek chápali obyvatelé vesnic jako projev demokracie a samostatného rozhodování místní samosprávy. I Žalkovští chtěli zpět svoji školu, která by vzdělávala jejich děti alespoň do

čtvrtého postupného ročníku základní školy. Tato přízeň obecního úřadu a žalkovských občanů ke škole trvá dodnes, kdy se škola stala neodmyslitelnou součástí koloritu obce.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo popsat historii školství v Žalkovicích, která má více než stopadesátiletou tradici a je zdokumentována ve školních kronikách, které psaným slovem vypovídají o vzniku školy, o práci učitelů, o žácích, o obci, o rodičích a o životě školy, která se jako každý živý organismus přizpůsobovala podmínkám, ve kterých se právě nacházela. Abych naplnila stanovený cíl a přiblížila čtenářům historii školy, práci jsem rozdělila do několika celků se závěrečným shrnutím. V těchto kapitolách se zrcadlí nejen obraz vzdělávání od roku 1779, ale i tehdejší život na vesnici, který ovlivňoval zřízení, chod a samotnou činnost školy. Záznamy ve školních kronikách jsou důkazem přetvoření myšlenek v realitu, kdy Žalkovští v 18. století cítili potřebu vzdělávat své děti a být samostatní v oblasti školství s přihlédnutím na zákony tehdejší doby, které povinnost zřizovat školu ukládaly. Škola to byla malá, nejprve jednotřídní, později dvoutřídní, která nesla charakteristické rysy venkovských málotřídních škol, kde se nejdříve učilo elementárním znalostem. S vývojem společnosti se zvyšovala i potřeba obsahu a cílů vzdělávání, které se na škole postupně rozšiřovaly a zaváděly. Málotřídní škola samozřejmě existovala nejen v prostoru malé hanácké vesnice, ale byla také součástí různých společenských a politických poměrů v našich zemích. Na počátku svého vzniku měla být cestou ke zvyšování gramotnosti a vzdělanosti v Rakousko-uherské monarchii, za první republiky byla symbolem svobody československého národa, v době okupace a války si v mezích možností zachovávala tvář české školy, v poválečných letech byla podřízena zájmům budování socialismu, přežila uzavření v roce 1976 a k životu přišla opět po pádu komunismu, kdy byla v roce 1991 znovu otevřena jako symbol samostatnosti obce v novém, demokratickém zřízení. Radnice, kostel, fara a škola byly vždy základními institucemi na každé vesnici, kde měly svůj význam a poslání. Důležitost školy pro žalčovské občany lze spatřit ve vybudování nové školní budovy v roce 1937, která byla postavena v rekordním čase sedmi měsíců za účasti téměř všeho obyvatelstva a představovala moderní cestu k výchově a vzdělávání nových generací. Je nepochybné, že pocit sounáležitosti žalčovských občanů k obci a její škole je od raného věku formován mimo jiné i docházkou do vlastní mateřské a základní školy, kde vznikají první sociální vazby mezi dětmi a někdy i přátelství na celý život. Obraz školy často vytvářeli svojí nelehkou prací jednotliví učitelé, kteří na zdejší škole působili. Někteří zanechali svoji stopu velkou a hlubokou, jako například učitelé Rochus Snášel, Alois Segeth, Karel Hrozek, Josef Hrabal, Jaroslav Úlehla, Josef Přidal, Zdeněk Jedlička a Marie Brabcová,

kteřá je spojována především se znovuotevřením školy v roce 1991, kdy se opět naplnila touha žalkovských po své škole.

Podle mého názoru další cíl mé práce byl splněn v poslední části, která se zabývala problematikou málotřídních škol, historií málotřídních škol v ČR, popisem specifík málotřídek, které jsem konkretizovala na málotřídní školu v Žalkovicích. Málotřídky jsou v našem systému školství takovými „Popelkami“ – skromnými princeznami, které umí kus dobré práce za malý peníz a ještě se o nich moc na veřejnosti nemluví. Rozhodnutí o provozu školy je na zřizovateli, v případě málotřídních škol na obci a jejím zastupitelstvu. Obec Žalkovice si plně stojí za svým rozhodnutím o zřízení málotřídní školy v obci. V současnosti Základní škola Žalkovice svojí činností, koncepcí a ŠVP zaujímá právoplatné místo stejně jako ostatní plně organizované školy v ČR. Po všech stránkách rozvíjí každého žáka jako samostatného občana demokratického státu. Poskytuje dětem plnohodnotné vzdělávání v klidném a pohodovém prostředí málotřídní školy bez rizika anonymity, nevšímavosti a patologických jevů, se kterými se můžeme setkat na velkých školách. Svoji důvěru v dobré a kvalitní vzdělávání a milý přístup k dětem si žalkovská škola získala u většiny rodičů, kteří své děti zapisují do prvního ročníku právě na naši školu a patří mezi ně i někteří rodiče z vedlejší obce Kyselovice. Samozřejmě je i hrstka rodičů, kteří své dítě posílají na jinou školu a snad by publikace mé práce mohla jejich názor změnit.

Hledání informací ve starých kronikách byla mravenčí práce. Mnohdy byl rukopis kronikářů špatně čitelný nebo písmo bylo vybledlé a nečitelné, ale vždy s úctou a s vědomím, že ve svých rukou držím kousek historie, jsem obracela jejich stránky. Byly to malé střípky událostí, které vytvořily mozaiku života obce a její školy. Každý národ by si měl chránit své kulturní a historické dědictví, do kterého bychom mohli zařadit i školství, školu a vzdělávání. Jak se nám podaří tyto hodnoty zachovat a jaké ponaučení si z nich odneseme, to záleží jen na nás samotných. Myslím si, že občané Žalkovic umějí o svoji hodnotu v podobě školy dobře pečovat a zachovávat ji pro další pokolení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

c. k. císařsko-královský

ČČK Český červený kříž

JZD Jednotné zemědělské družstvo

MNV Místní národní výbor

ONV Okresní národní výbor

OÚ Obecní úřad

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

SDH Sbor dobrovolných hasičů

SRPŠ Sdružení rodičů a přátel školy

ŠVP Školní vzdělávací program

TJ Tělovýchovná jednota

ZDŠ Základní devítiletá škola

ZDROJE

Archiválie

Obecní úřad Žalkovice (O ú Žalkovice), Kronika obce Žalkovice, 1960–2012. Žalkovice.

Obecní úřad Žalkovice (O ú Žalkovice), Památní kniha. Svazek II., 1883–1960, 1960. Žalkovice.

Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (1 a), Kronika obecné školy v Žalkovicích, 1925–1971.

Státní okresní archiv Kroměříž, Základní škola Žalkovice (B – e 118), inv. č. 1, Kronika školní 1876–1922.

Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika mateřské školy, 1964–2017. Žalkovice.

Základní škola a mateřská škola Žalkovice, Kronika školy 1972–2017. Žalkovice.

Literatura

AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Sokolov: Arbor, 2001. ISBN 80-901-5341-0.

BÍLEK, Jiří. *Bílá místa české historie 2*. Praha: Euromedia Group, k. s. - Knižní klub, 2011.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

KUBÍČEK, Tomáš a Milan ŘEPA. *Časopis Matice moravské: Supplementum 2/2010*. Brno: Matice moravská, 2010. ISBN 978 - 80 -7275 - 084 - 1.

MUSIL, František a Josef SEDLÁČEK. *Naše málotřídní školy: příručka ke studiu a praxi*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty skupiny studijních oborů 76 Učitelství na fakultách připravující učitele v ČSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky: vysokoškolská příručka pro studenty vysokých škol připravujících učitele*. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

TRNKOVÁ, Kateřina, Dana KNOTOVÁ a Lucie ŠKARKOVÁ. *Málotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8.

Jiné zdroje

Žalkovický zpravodaj. Žalkovice, 2007, 2007(1.).

Elektronické zdroje

Český statistický úřad (CZ). *Český statistický úřad* [online]. Praha. Dostupné z: www.czso.cz

Http://www.skola.hornihermanice.cz/index.htm: Stručné dějiny školství v Čechách [online]. Dostupné z: <http://www.skola.hornihermanice.cz/dejiny skolstvi.htm>

MŠMT [online]. ČR, 2018 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim>

Obec Žalkovice. *Obec Žalkovice* [online]. Žalkovice: Obec Žalkovice. Dostupné z: <http://www.zalkovice.cz/cz/index.php>

Radio Praha. *Http://www.radio.cz/cz/static/jan-amos-komensky/#skola* [online]. © 1996–2018 Český rozhlas, 2018. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/>

VACKOVÁ, Světlana. *Http://www.zs.dritec.cz/: http://www.zs.dritec.cz/index.php/fotogalerie/8-zs-ms/80-historie-malotridnich-skol* [online]. Dříteč. Dostupné z: <http://www.zs.dritec.cz/index.php/fotogalerie/8-zs-ms/80-historie-malotridnich-skol>

Web archiv. *Internetová encyklopedie dějin Brna* [online]. Praha: Webarchiv [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=761

ZORMANOVÁ, Lucie. Problematika malotřídních škol. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Praha [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19727/problematika-malotridnich-skol.html/>

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Zdroj: Fotografie č. 1–6 – Fotografické album obce Žalkovice

Obrázek 1 Škola po opravě v roce 1906

Obrázek 2 Stavba nové školní budovy v roce 1937

Obrázek 3 Slavnostní otevření školy 26. června 1938

Obrázek 4 Třída učitele Josefa Chytila v roce 1940

Obrázek 5 Budova školy z roku 1946

Obrázek 6 Základní škola a mateřská škola Žalkovice v roce 2017

PŘÍLOHA

Dotazník rodičům žáků ZŠ a MŠ Žalkovice

Otázky rodičům:

1. Posílám dítě do školy s přesvědčením, že o něj bude dobře postaráno.
2. Jsem rád, že mé dítě navštěvuje první stupeň základní školy v místě svého bydliště.
3. Moje dítě se do školy těší.
4. Vyhovuje mi způsob, jakým se mnou škola komunikuje (třídní schůzky, osobní konzultace, telefonický rozhovor).
5. Své dítě nemusím doma doučovat učivo, které se ve škole probírá.
6. Klima školy a její celkový obraz na mě působí kladně.
7. Vyučování a mimoškolní čas (ŠD) je účelně organizován, má jasná pravidla a moje dítě se v nich dobře orientuje.
8. Mám dostatek informací o hodnocení prospěchu a chování mého dítěte.
9. Podněcuje škola zájem mého dítěte o další vzdělávání.
10. Mám pocit, že se mohu na všechny pedagogy ve škole obrátit s případnými problémy.

Škála pro odpovědi:

rozhodně ano – spíše ano – spíše ne – rozhodně ne